

Grant Arthur Gochin
10 900 Winnetka ave, Chatsworth, CA 91311
Jungtinės Amerikos Valstijos

Seimo Kontrolierių Įstaiga

Gedimino pr. 56, 01110 Vilnius

Pareiškėjas kreipėsi į Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrą su istoriniu tyrimu - užklausimu, pateikdamas pareiškėjo istorikų naujai atrastus svarbius archyvinis dokumentus liudijančius Jono noreikos galimus karo nusikaltimus. Pareiškėjas prašė centro pakeisti viešai publikuotą išvadą dėl Jono Noreiko veiklos.

Centras pareiškėjui pateikė atsakymą, kuriuo atsisakė keisti esamą išvadą. Dėl atsakymo turinio pareiškėjas kreipėsi į teismą ir tai nėra šio prašymo nagrinėjimo dalykas. Centras išsiųsdamas pareiškėjui atsakymą jį kartu paviešino savo tinklalapyje nuoroda: http://genocid.lt/UserFiles/File/Titulinis/2018/20180719_noreika.pdf bei paskelbė apie tai savo tinklalapyje pateikdamas šio atsakymo nuorodą <http://genocid.lt/centras/lt/2969/a/>. Pranešimas surašytas pareiškėją žeidžiančia kalba, lygiai taip pat kaip ir pats atsakymas į pareiškėjo užklausimą.

Cit: Atkreipiame dėmesį, kad LGGRT centras jau kelinti metai atsakinėja į G.A. Gochino **kaltinimus**, kurie tik stiprėja ir plečiasi. Paskutiniuose LGGRT centrui siųstuose savo raštuose dėl K. Škirpos ir J. Noreikos G.A.G. Gochinas atskleidžia savo „**tyrimų**“ esmę. <...> **Bandydamas sumenkinti** J. Noreiką ir kitus lietuvius, kalėjusius Štuthofio koncentracijos stovykloje, G. A. Gochinas savo „**tyrime**“ **aiškina, neva jie ten nevargo**, jų veikla nebuvo tirta, neva jie kalėjo tik „kaip lietuvių tautos įkaitai“.

Pareiškėjo nuomone tokio pobūdžio pranešimai visuomenei yra nesuderinami su Viešojo administravimo principais, kadangi iš esmės žeidžia žmogaus garbę ir orumą, atskleidžia asmens duomenis ir trikdo visuomeninę rimtį.

Centras tokiu pranešimu ir atsakymo be užklausos paviešiniu sumenkina pareiškėjo atrastų dokumentų svarbą. Savo atsakyme šių dokumentų centras visai nemini. Pačios užklausos ir dokumentų nepublikuoja. Centras savo atsakyme selektyviai komentuodamas šalutines aplinkybes, nesusijusias su Jonu Noreika, kaip antai kalėjusius kunigus, nors tai nėra užklausimo esmė.

Tokiu elgesiu centras nepagrįstai ir neobjektyviai formuoja neigiamą visuomenės nuomonę apie pareiškėją, jo vykdomą istorinę tiriamąją veiklą ir šioje veikloje atrastus archyvinis dokumentus liudijančius Jono Noreikos dalyvavimą karo nusikaltimuose.

Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes ir vadovaujantis Seimo kontrolierių įstatymo 19, 21, 22 str. prašau:

1. Ištirti Genocido ir Rezistencijos tyrimo centro vadovės Teresės Birutės Burauskaitės veiksmus susijusius atsakymo į J.Noreikos užklausimą viešu paviešiniu, oficialiame centro tinklalapyje.
2. Nustačius pažeidimus, įpareigoti Teresę Birutę Burauskaitę kartu su atsakymu paviešinti ir pareiškėjo užklausą bei visus jos priedus arba įpareigoti pašalinti publikuotą atsakymą ir pranešimą iš centro tinklalapio.

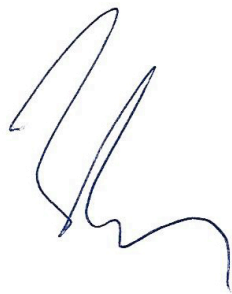
3. Taikyti tinkamas drausmines priemones siekiant užkirsti kelią panašaus pobūdžio pasireiškimams ateityje.

PRIDEDAMA:

- 1.Genocido rezistencijos centro atsakymas į užklausą 2018-07-18 Nr. 14R-52;
- 2.Publikuotas pranešimo tekstas 2018-07-19.

Pagarbiai,

Grant Arthur Gochin
2018 rugsėjo 26 d.

LIETUVOS GYVENTOJŲ GENOCIDO IR REZISTENCIJOS TYRIMO CENTRAS

Biudžetinė įstaiga, Didžioji g. 17/1, LT-01128 Vilnius tel. (8 5) 231 4139, faks. (8 5) 279 1033, el. p. centras@genocid.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 191428780

Grant Arthur Gochin

2018-07-18 Nr. 14R-52

DĖL INFORMACIJOS PATEIKIMO

Atsakydami į Jūsų raštą informuojame, kad išsamiai susipažinome su Jūsų pateikta medžiaga.

Pranešame, kad Jūsų pateiktoje medžiagoje neradome duomenų, dėl kurių galėtume iš esmės pakeisti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (toliau LGGRT centro) išvadą dėl Jono Noreikos, o Jūsų reikalaujamos priimti išvados galimai pažeidžia LR Konstituciją ir kt. teisės aktus.

Platesnę argumentaciją pateikiame atsakydami į Jūsų iškeltus teiginius – klausimus.

1. „Kaip Jūs paaiškintumėte jūsų ir mano mokslininkų skirtingas išvadas?“

Jūsų pateiktų išvadų negalime laikyti mokslinėmis ir objektyviomis dėl šių aplinkybių:

- a) jos nėra realizuotos istoriografinių prieigų principu;
- b) jos kritikuotinos istorinių tyrimų metodologijos požiūriu;
- c) jų, kaip mokslinių, nėra patvirtinę istorijos mokslo specialistai, dirbantys mokslo įstaigose;
- d) Jūsų „*istorikai Andrius Kulikauskas ir Evaldas Balčiūnas*“ akademinuose sluoksniuose nėra žinomi kaip profesionalūs istorikai; jie viešoje erdvėje labiau žinomi savo kontraversinėmis nuostatomis, kurios gali įtakoti išankstinį neobjektyvumą. (Ši neobjektyvumą akivaizdžiai atskleidžia daromos prielaidos, kad Jonas Noreika tarnavo ne tik nacių, bet ir sovietų režimui (neva buvo „Smerš“ agentas), taip pat kitos akivaizdžius faktus ignoruojančios išvados bei Jūsų rašte esami teiginių prieštaravimai);
- e) kai kurios Jūsų daromos išvados (pvz., Jono Noreikos prilyginimas Hitleriui ir Stalinui, lietuvių nacionalistų partijos prilyginimas nacių ar komunistų partijoms, teiginiai „*lietuvių atsakomybė už nusikaltimus prieš žmoniją*“, „*žydų likimą visai sprendė lietuviai*“, „*lietuviai nužudė šimtus žydų*“, „*naciai netyrė Štuthof'o kalinių*“, „*Jonas Noreika buvo Lietuvos ir žmonijos priešas*“, „*Jonas Noreika įvairiai nusikalto prieš žmoniją*“, „*Juozo Brazaičio-*

Ambrazevičiaus bei Lietuvos laikinosios vyriausybės nusikaltimus engiant Lietuvos žydus“ ir kt.) sietinos ne su mokslu, o su okupacinių laikotarpių propagandiniu neobjektyvumu ir dezinformacija bei galimai prieštarauja LR Konstitucijai.

Atkreipiame dėmesį, kad tautų atsakomybės (kaltės) principas, kurį taikote kai kuriuose savo teiginiuose, buvo naudojamas XX amžiaus genocidams vykdyti.

LR Konstitucijos 25 str. skelbia: „Laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais – tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija.“

Visuotinai priimta nekaltumo prezumpcija ir LR Konstitucijos 31 str. skelbia: „Asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu.“

Dar kartą pabrėžiame, kad Jonas Noreika yra reabilituotas LR Aukščiausiojo Teismo, o Laikinosios vyriausybės ministras pirmininkas Juozas Brazaitis–Ambrazevičius – JAV Teisingumo ministerijos (1975 m. sausio 13 d. JAV Kongreso Teismų komiteto Imigracijos, pilietybės ir tarptautinės teisės pakomitečio pirmininkas Joshua Eilbergas pranešė: "Siunčiu nukopijuotą Imigracijos ir natūralizacijos tarnybos raštą, kuriame konstatuojama, kad J. Brazaitis ir J. Šlepetys buvo išbraukti iš Jungtinėse Valstijose gyvenančių nacių karo nusikaltimais įtariamųjų sąrašo ir kad jų atžvilgiu vykdyti tyrimai buvo sustabdyti. Tai padaryta remiantis Imigracijos ir natūralizacijos tarnybos sprendimu, kad nėra šių asmenų antisemitinės arba pronacistinės veiklos įrodymų. Tikiuosi, kad šis dokumentas padės dviem minėtiems vyrams ir jų draugams išsivaduoti iš suspaudimo ir nevilties dėl jiems iškeltų kaltinimų." (*Joshua Eilbergo raštas Algimantui Gečiui, 1975 sausio 13 Vašingtonas*)

f) Kai kurie Jūsų teiginiai, pvz. kaltinimai žydus gelbėjusio vyskupo Vincento Borisevičiaus, kitų Telšių vyskupų ir kunigų atžvilgiu (Jūsų teiginys „*Jonas Noreika įklampino Telšių vyskupijos vyskopus ir kunigus į nusikaltimus prieš žmoniją*“ ir kt.), politinio kalinio Viktoro Ašmensko ir kitų istorijos liudininkų, kurie palankiai atsiliepė apie J. Noreiką, atžvilgiu taip pat galimai pažeidžia LR Konstitucijos 31 str. ir LR Baudžiamojo kodekso 154 str. dėl šmeižto.

Atkreiptinas dėmesys, kad Viešojo administravimo įstatymo 14 str. 5 punkto 3 dalis suteikia galimybę nenagrinėti prašymo ar skundo, jei jis grindžiamas akivaizdžiai tikrovės neatitinkančiais faktais.

2. „Ar Jūsų atlikti tyrimai leidžia teigti, kad Jono Noreikos veikla „negali būti vertinama vienareikšmiškai“?

Jono Noreikos veikla negali būti vertinama vienareikšmiai, nes:

a) istorijos moksle istorinių įvykių vertinimai visada yra daugiaspekčiai;

b) Jonas Noreika yra reabilituotas LR Aukščiausiam Teisme;

c) Jono Noreikos veikla ir už ją okupacinių režimų paskirtos bausmės paneigia Jūsų peršamą „vienareikšmiškumą“: už nepaklusnumą nacių valdžiai Jonas Noreika buvo kalinamas Štuthofio lageryje, už nepaklusnumą sovietų valdžiai buvo sušaudytas;

d) nevienareikšmį J. Noreikos veiklos vertinimą patvirtina daug liudininkų, taip pat ir Jūsų paties rašte cituojami ar kitaip minimi istoriniai liudininkai, kurie atsiliepia apie jį palankiai: 1941 m. sukilimo dalyviai Damijonas Riauka, Viktoras Ašmenskas, Štuthofio koncentracijos kaliniai Aleksandras Kantvilas ir kun. Stasys Yla, žydus gelbėjęs vyskupas Vincentas Borisevičius ir kt.

3. „Kokiais pagrindais Jūs tiriame lietuvių atsakomybę už nusikaltimus prieš žmoniją? Kiek lietuviai atsakingi už nacių okupuotoje Lietuvoje vykdytus nusikaltimus prieš žmoniją?“

Tokias Jūsų formuluotes laikome netinkamomis, tendencingomis ir galimai pažeidžiančiomis LR Konstituciją.

LR Konstitucijos 31 str. skelbia: „Asmuo laikomas nekaltu, kai jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu“.

LR Konstitucijos 25 str. skelbia: „Laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais – tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija.“

LGGRT centras Lietuvos gyventojų santykį su Holokaustu vertina istoriografiniame, o ne ideologiniame ar propagandiniame kontekste. LGGRT centras Holokaustą Lietuvoje vertina kaip nacių okupacinės valdžios, pasitelkusios jai subordinuotas kolektyvines okupuotos Lietuvos struktūras ar jų elementus, veiklos padarinį. Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje tirti išvadose apie atsakingas organizacijas rašoma: „Nemaža organizacijų ir institucijų dalyvavo nustatant žydų tapatybę, konfiskuojant turtą, juos surenkant ir galiausiai naikinant. Svarbiausios vokiečių organizacijos buvo šios:

- a) vokiečių saugumo policija ir SD;
- b) Vermachtas, daugiausia 207-oji, 281-oji, 285-oji ir 403-ioji saugumo divizijos, bei karo lauko komendantūra (Feldkommendaturen);
- c) Vokiečių policijos batalionai, pirmiausia 11-asis, o tai pat 2-asis, 9-asis, 65-asis, 105-asis ir 131-asis, kurie veikė Lietuvos teritorijoje ir dalyvavo sulaikant ir žudant žydus;
- d) Naikinimo procese dalyvavo ir vokiečių civilinė administracija (*Zivilverwaltung*), jos politikos ir ūkio departamentai, taip pat Darbo tarnyba (*Arbeitsamt*)

Vokiečių organizacijos, kontroliavusios genocido spartą ir mastą, persekiodamos ir naikindamos žydus, pasitelkė okupuotos Lietuvos sukarintas, policijos ir administracijos struktūras ir jomis naudojosi. Tai:

a) nereguliarių pajėgų, susikūrusių spontaniškai ar greitai suorganizuotų, karo pradžioje elementai;

b) TDA (Tautinio darbo apsauga) daliniai, vėliau pavadinti savisaugos batalionais, iš literatūros žinomi kaip Schutzmannschaften, suvaidinę svarų vaidmenį Holokauste, dalyvavę žydų žudynėse ne tik Lietuvoje, bet ir kitose šalyse, ypač Baltarusijoje ir Ukrainoje;

- c) Kauno policijos departamentas ir nemažai vietinių policininkų visoje Lietuvoje;
- d) Lietuvos saugumo policijos agentai ir pareigūnai;
- e) nemažas skaičius okupuotos Lietuvos civilinės administracijos padalinių.

Kai kurie anksčiau išvardyti organizuoti daliniai masinėse egzekucijose vaidino žymiai menkesnį, ne tokį svarbų vaidmenį, kaip Klimaičio gauja pirmosiomis karo dienomis, Skrajojantis būrys (Rollkommando) Kaune ir Ypatingasis būrys Vilniuje. Daugiau pagalbininkų dalyvavo pavieniuose veiksmuose ir vaidino antraeilius vaidmenis – saugojo sulaikytuosius, kontroliavo žudynių operacijų zoną ir gaudė besislapstančius žydus. Dviprasmišką Laikinosios Vyriausybės poziciją lėmė paradoksali painiava, į kurią ji buvo patekusi: skelbėsi esanti aukščiausioji valdžia, bet realios valdžios niekuomet neturėjo. (*Christoph Dieckmann, Saulius Sužiedėlis, Lietuvos žydų persekiojimas ir masinės žudynės 1941 m. vasarą ir rudenį, Vilnius, 2006, p. 275-276*).

Apie tai, kad lietuviškas saugumo departamentas jau okupacijos pradžioje buvo nacių kontroliuojamas liudija jo buvęs darbuotojas Jonas Dainauskas, 1941 m. kalintas už nepaklusnumą nacių valdžiai: „Berods birželio 29 ar 30 d. V.D. departamentui „vadovauti“ /su koku tai rašteliu/ atvyko buvęs V.S.D. Vilniaus saugumo apygardos viršininkas, 1940.06.15 d. pasitraukęs į Vokietiją ir ten Reicho Gestapo numatytas, karui prasidėjus, V.S.D. „direktoriumi“ /panašiai kaip buvo numatyti vadovauti Saugumui Latvijoje bei Estijoje, kaip apie tai rašo gen. Stahleckeris jau minėtame raporte – Nuernbergo bylos 37 tomo dok. 180-L/.“ (*Jono Dainausko archyvas. Jonas Dainauskas. Kodėl Lietuva dabar kaltinama žydų žudikų reabilitavimu? psl.11*).

4. „Hitleris tikrai 1941 m. rugsėjo mėnesį ryžosi išžudyti Europos žydus. Vadinasi, žydų išžudymą įtakojo vietinės reikšmės veikėjai. O Lietuvoje išžudymas vyko stebėtinai anksti. Lietuviai 1941 m. liepos 12-13 d. Plungėje savarankiškai išžudė visus žydus, 1800 žmonių. Tai visoje nacių okupuotoje Europoje bene pirmasis atvejis, kada buvo tokiais mastais išžudyti visi žydai, įskaitant vaikus, motinas ir senokus. Keista, koks nežymus vokiečių vaidmuo tokiaime kontekste.“

Apie Hitlerio nurodymus žudyti žydus dar prieš karą su Sovietų Sąjunga jau rašėme.

Tai, kad Plungėje vykusių žydų žudynių tikrieji sumanytojai yra ne lietuviai, o naciai, grindžiame šiais motyvais:

a) Žydų žudynių pradžia Lietuvoje pirmiausia yra sietina su istorinėmis aplinkybėmis, minimose įvairiuose istoriniuose darbuose. Nacistinės Vokietijos kancleris Adolfas Hitleris 1941 m. kovo mėn. susitikime su karinių pajėgų ir partijos vadovybe artėjantį karą su Sovietų Sąjunga apibūdino kaip dviejų priešiškų pasaulėžiūrų susidūrimą. Anot A. Hitlerio, šio karo metu turės būti sunaikinta rusų valstybės vadovybė, žydų–bolševikų inteligentija; šios užduotys yra tiek sudėtingos, kad jų įvykdymo negalima patikėti kariuomenei. Todėl A.Hitleris reikalavo okupuotose teritorijose kaip galima greičiau įvesti politinį valdymą. Šias ideologinio karo užduotis kariuomenės operacijų srityje turėjo įgyvendinti SS ir saugumo policijos organai. (*Hans Buchheim, Martin Broszta, Hans-Adolf Jacobsen und Helmut Krausnick. Anatomie des SS-Staates, München, 1994, s.451–452; Raul Hilberg. Die Vernichtung der europäischen Juden. Frankfurt am Main, 1990, Bd. 2, s. 296–297*)

SS ir policijos vadui Heinrichui Himmleriui buvo pavaldi vyriausioji reicho saugumo valdyba (*Reichssicherheitshauptamt, RSHA*), kuri buvo įsteigta 1939 m. rugsėjo 27 d. Ji suvienijo valstybinę (vokiečių saugumo policija, gestapas) ir partinę (Sicherheitsdienst, SD) saugumo tarnybas. Šiai valdybai vadovavo Reinhardas Heydrichas. Jis oficialiai buvo vadinamas

vokiečių saugumo policijos ir SD vadu. Dar 1941 m. kovo mėn. R. Heydrichas valdybos pareigūnus informavo, kad, prasidėjus karui su Sovietų Sąjunga, bus reikalingos operatyvinės grupės. RSHA I valdybos (personalo valdyba) viršininkui Bruno Streckenbachui buvo pavesta pasirūpinti operatyvinių būrių personalo paskyrimu. Būrių vadai buvo skiriami daugiausiai iš RSHA dirbusių asmenų. Buvo suformuotos keturios vokiečių saugumo policijos ir SD Operatyvinės grupės – A, B, C, D. Operatyvinė grupė A buvo priskirta Šiaurės armijų grupei, B – Centro armijų grupei, C – Pietų armijų grupei, D – specialiai 11 vokiečių armijai. Operatyvinę grupę A (vadas SS brigadenfiureris Walteris Stahleckeris), kuri turėjo veikti Baltijos šalyse, sudarė 2 ir 3 operatyviniai būriai (*Einsatzkommandos*) ir 1a ir 1b ypatingieji būriai (*Sonderkommandos*). Operatyvinės grupės A operatyvinio būrio 3 vadu buvo paskirtas SS štandartenfiureris Karlas Jägeris, operatyvinio būrio 2 vadu tapo SS šturbanfiureris Rudolfas Batzas. Operatyvinė grupė A buvo pati didžiausia, jai priklausė apie 990 asmenų (*Michael Wildt, Generation des Unbedingten. Das Führungskorps des Reichssicherheitshauptamtes. Hamburg, 2002, s. 547–553; Raul Hilberg, Die Vernichtung der europäischen Juden, Frankfurt am Main, 1990, Bd. 2, S. 296–301; H. Krausnick, Hitlers Einsatzgruppen. Die Truppe des Weltanschauungskrieges 1938–1942, Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag, 1993, s. 360–361; Arūnas Bubnys, Vokiečių okupuota Lietuva (1941–1944 m.), Vilnius, 1998, p. 75; Einsatzgruppen der Sicherheitspolizei und des SD, <http://de.wikipedia.org/wiki/Hauptseite>; Rudolf Batz // http://lexikon.freenet.de/Rudolf_Batz)*

Prieš karą su Sovietų Sąjunga Operatyvinių grupių A, B, C, D ypatingųjų būrių vadams buvo paaiškintos jų užduotys. Viena šių užduočių buvo žydų žudymas. Berlyne 1941 m. birželio 17 d. įvyko posėdis, kuriame dalyvavo SS ir policijos vadas Heinrichas Himmleris, RSHA viršininkas Reinhardas Heydrichas, kariuomenės vadovybė, slaptosios tarnybos karininkai. H. Himmleris asmeniškai operatyvinių grupių A, B, C, D vadams aiškino, ką jie privalės daryti. H. Himmleris, anot RSHA III valdybos viršininko bei Operatyvinės grupės D vado Otto Ohlendorfo, paaiškino, kad svarbi vadų užduoties dalis esanti žydų vyrų, moterų ir vaikų pašalinimas. Pasak SS štandartenfiurerio Karlo Jägerio RSHA viršininkas R. Heydrichas susitikimo Berlyne metu jam ir dar 50 SS vadų pasakė, kad jie karo su Rusija atveju turės šaudyti žydus. R. Heydrichas 1941 m. birželio 29 d. telegrama operatyvinių grupių vadus, primindamas šiems 1941 m. birželio 17 d. posėdį, informavo, kad jų tikslas yra skatinti lokalinius žydų pogromus., neišsiduodant esantys šių pogromų iniciatoriai. (*Raul Hilberg R. Die Vernichtung der europäischen Juden, Frankfurt am Main, 1990, Bd. 2, S. 303–304; Michael Wildt, Generation des Unbedingten. Das Führungskorps des Reichssicherheitshauptamtes, Hamburg, 2002, s. 558*).

R. Heydricho 1941 m. liepos 2 d. direktyva aukštesnius SS ir policijos vadus okupuotoje SSRS teritorijoje Jeckelną, von den Bach–Zelewskį, Prützmanną, Korsemanną glausta forma informavo apie vokiečių saugumo policijos ir SD operatyvinėms grupėms, operatyviniams būriams betarpiškai duotus [*greičiausiai posėdžio Berlyne 1941 m. birželio 17 d. metu.*] principinius nurodymus. Operatyvinėms grupėms, operatyviniams būriams, anot R. Heydricho, buvo nurodyta vykdyti egzekucijas šiems asmenims: Kominterno nariams, taip pat visiems profesionaliems komunistiniams veikėjams; aukštesnio ir vidurinio rango, taip pat labiau aktyviems žemiausiojo rango partijos, centrinio komiteto, sričių ir rajoninių komitetų darbuotojams; liaudies komisarams; žydams, kurie yra partijos nariai, dirbo valstybės tarnyboje, taip pat kitiems radikaliems elementams (diversantams, sabotuotojams, snaperiams, propagandistams, žmogžudžiams, padegėjams ir t.t.) (*Hans Buchheim, Martin Broszkat, Hans-Adolf Jacobsen und Helmut Krausnick. Anatomie des SS–Staates. München,*

1994, S. 612–613; *Уничтожение евреев СССР в годы немецкой оккупации (1941–1944). Сборник документов и материалов. Иерусалим, 1991, с. 40).*

R. Heydricho direktyvoje taip pat buvo nurodyta, kad naujai okupuojamose srityse neturi būti daromos kliūtys sluoksniams, kurie nori apsivalyti nuo komunistų ir žydų. Priešingai, reikia, nepaliekant pėdsakų, tai skatinti (*Hans Buchheim, Martin Broszat, Hans-Adolf Jacobsen und Helmut Krausnick. Anatomie des SS-Staates, München, 1994, S. 612–613*).

b) XX a. genocidai buvo inicijuoti valstybinių valdžių. Vokiečių okupacijos (1941-1944 m.) laikotarpiu Lietuva, kaip valstybė, kurios pamatu buvo LAF ideologija, neegzistavo. Valdžia okupacijos pradžioje (1941 m. birželio pabaiga – liepa) buvo vokiečių karinės administracijos rankose. Vėliau valdžią iš karinės administracijos perėmė vokiečių civilinė administracija su generalinių komisaru T. A. von Rentelnu priešakyje.

Okupacinė valdžia vadovavosi ne Berlyno LAF organizacijos ideologija, o savo nacionalsocialistine programa. Žemaitijos regione, t.y. Telšių apskrityje, vokiečių karinės administracijos valdymo laikotarpiu (1941 m. birželio pab. ir liepa) aukščiausia karinė valdžia priklausė vokiečių karo komendantui. Po to, kai 1941 m. liepos pabaigoje buvo įvestas civilinis valdymas, Telšių apskrities pagrindiniu valdytoju tapo Šiaulių apygardos komisaras Gewecke. Tai leidžia teigti, kad tiek Telšių apskrities LAF organizacija, tiek Telšių apskrities civilinės valdžios, policijos įstaigos visą 1941-1944 m. laikotarpį buvo subordinuotos, pajungtos nacių okupacinės valdžios įstaigoms.

c) Naciams okupavus Lietuvą ir Latviją Operatyvinės grupės A 3-iojo operatyvinio būrio (SS štandartenfiureris Karlas Jägeris) vadaviete tapo Kaunas. Nuo 1941 m. liepos 2 d. būrys 2/A perėmė vokiečių saugumo policijos ir SD funkcijas Lietuvoje. Operatyvinės grupės A 2-ojo operatyvinio būrio (vadas SS šturbanfiureris Rudolfas Batzas) vadaviete tapo Ryga. Vienas šio būrio padalinys rezidavo Šiauliuose ir netrukus buvo reorganizuotas į vokiečių saugumo policijos ir SD Šiaulių skyrių. Žydų žudynėms Šiaulių mieste ir apskrityje (Kursėnuose, Lygumuose, Joniškyje, Radviliškyje) iš pradžių vadovavo minėto operatyvinio būrio 2 padalinio (*Restkommando*) vadas SS hauptšarfiureris Werneris Gotschalkas. Nuo 1941 m. spalio 2 d. iš minėto būrio funkcijas perėmė Operatyvinės grupės A 3-iasis operatyvinis būrys, kuriam vadovavo SS štandartenfiureris Karlas Jägeris (*Leiba Lipšica, Šiaulių getas, 1941 m. liepos 18-1944 m. liepos 24 d., Arūnas Bubnys, Šiaulių miesto ir Šiaulių apskrities žydų likimas, Šiaulių getas: kalinių sąrašai 1942. Vilnius, 2002, p. 11, 43; Arūnas Bubnys, Vokiečių okupuota Lietuva (1941–1944), Vilnius, 1998, p. 77, 197–200; SS Brigadefiurerio F. W. Stahleckerio raportas apie operatyvinės grupės A (Einsatzkomando A) veiklą Lietuvoje ir Latvijoje iki 1941 m. spalio 15 d., Alfonsas Eidintas, Žydai, lietuviai ir Holokaustas, Vilnius, 2002, p. 433*).

Šio padalinio veikla iki 1941 m. spalio 2 d. taip pat apėmė Telšių ir Mažeikių apskritis. Operatyvinės grupės A 2-ojo operatyvinio būrio pareigūnai, vykdydami žydų, kitų asmenų grupių persekiojimą 1941 m. birželio pabaigoje ir liepos mėnesį, vadovavosi jau anksčiau minėtais R. Heydricho nurodymais. 1941 m. liepos 12-13 d. žydų žudynių ties Kaušėnų kaimu (Telšių aps. Plungės vls.) pagrindiniai iniciatoriai, organizatoriai ir vykdytojai yra būtent minėta represinė struktūra – operatyvinės grupės A 2-asis operatyvinis būrys. Ji savo ruožtu į žudynių vykdymą įtraukė Plungės lietuvių komendantą ir savisaugos būrio vadą Povilą Alimą. Po karo teisti buvę Plungės būrio nariai kalbėjo, kad įsakymas sušaudyti žydus buvo gautas iš vokiečių, o ne iš Telšių apskrities LAF vado Jono Noreikos.

5. „Labiausiai kalti yra ne žudynių vykdytojai, o jų sumanytojai. Lietuvoje ypatingai kalti Jonas Pyragius, Ričardas Šveiceris, Vytautas Reivytiš, Pranas Germantas-Meškauskas ir Jonas Noreika.“

Šie asmenys nebuvo Lietuvos žydų žudynių sumanytojai. Tikrieji žydų žudynių sumanytojai yra Trečiojo Reicho vadovybė. Tokios nuomonės laikosi ne tik lietuvių, bet ir vokiečių, žydų, kitų tautybių profesionalūs istorikai.

6. „Jonas Noreika vadovavo nusikalstamai gaujai LAF Telšiai, kuri Lietuvos Respublikos, lietuvių tautos ir „Žemaičių žemės“ vardu per vieną mėnesį nužudė daugiau kaip 3000 žydų ir 300 lietuvių. LAF Telšių nusikaltimai savo mastais, žiaurumu, atsidavimu ir melagingumu lenkia Sovietų Sąjungos, nacisinės Vokietijos ir carinės Rusijos nusikaltimus Telšių apskrityje.

Nesutinkame, kad J. Noreikai, jo vadovaujamai Telšių LAF organizacijai, tenka pagrindinis iniciatorių, organizatorių ir vykdytojų vaidmuo. Savo argumentus pateikėme ankstesniuose atsakymuose.

LGGRT centro nuomone, Lietuvių aktyvistų fronto organizacija negali būti vertinama kaip nusikalstama, o Jūsų palyginimai neatlaiko mokslinės kritikos.

7. „Ar žmonių atskyrimas nėra nusikaltimas prieš žmoniją?“

Okupuotoje Europos teritorijoje naciai žydus pradėjo atskyrinėti ir varyti į getus dar iki karo su Sovietų Sąjunga. Po operatyvinės grupės A vado SS brigadenfiurerio Walterio Stahleckerio organizuotų žydų žudynių Kaune, naciai žydams pareiškė, kad nuo tolesnių pogromų galės apginti tik tuo atveju, jei šie persikels gyventi į getus. (*Niurnbergo bylos 37 tomas, dok. 180-L.*).

Istorinių tyrimų požiūriu yra svarbu, kaip šiuos reiškinius vertina Laikinosios vyriausybės atstovai.

Lietuvos laikinosios vyriausybės ministras pirmininkas Juozas Brazaitis-Ambrazevičius pateikia tokius savo argumentus: „Kiekvienas amžius turi savo „ritualines formules“, kurios yra be turinio, bet antrai pusei gali skambėti maloniai. (...) Ano karo pradžios metu ritualinė formulė buvo „naujosios Europos kūrimas“; tokios pat formulės reikšmės turėjo „Doc. Accuse“ (89 p.) minimas arkiv. Skvirecko, buv. prezidento Griniaus, buv. min. pirmininko Tumėno ir kitų telegramos siuntimas Hitleriui; tokia pat formulė buvo vysk. Brizgio radijo kalba, kuria „kvietė stoti į vermachto statybos batalionus“ (Doc. Ac. Nr. 60). Vis tai buvo ritualinės formulės, siekiančios apraminti antrąją pusę, kurioje buvo fizinė jėga. Tai buvo tokios pat prasmės formulės, kaip 1940 metais visuomenės atstovų ėjimas pas „liaudies vyriausybės pirmininką“ J. Paleckį lojalumo pareikšti. Tokios pat prasmės turėjo ir 1941 metų Kauno lietuvių komendanto bei burmistro priėmimas įsakymo steigti ghetto, bet atsikalbėjimas, kad techniškai taip greit tai neįmanoma padaryti, kad jiems reikia atsiklausti ir savo vyriausybės.

Ar ši taktika Lietuvos žydų reikalui pakenkė ar padėjo?

(a) Faktas: Stahleckeris buvo įsakęs komendantui Kauno žydus iškelti į Vilijampolę per 5-6 valandas. Komendantas Bobelis atsikalbėjo, kad techniškai taip greit neįmanoma. Jis informavo Lietuvos laikinąją vyriausybę. Jis pateikė savo projektus. Vyriausybė tuos projektus svarstė ir atidėliojo, ir jie liko nepriimti. Bet laimėta laiko.

(b) Faktas: Burmistras Palčiauskas ir komendantas Bobelis 1941 m. liepos 10 išleido įsakymą žydam keltis į Vilijampolę; terminą davė nuo liepos 15 iki rugpiūčio 15. Vadinas, laimėta laiko ne 5-6 valandos, bet pusantro mėnesio.

(c) Faktas: Vilniaus žydų liudijimas. Vilnius buvo kitoje karinėje apygardoje, ir Vilniaus lietuvių administracijai nebuvo leidžiama palaikyti ryšius su Kaune esančia Lietuvos laikinąja vyriausybe. Ten ir žydų reikalas buvo pradžioje kitaip tvarkomas. Kaip liudija Isaac Kowalski, kurio atsiminimus skelbė New Yorko laikraštis "Jewish Press", žydai buvo gaudomi ir varomi tariamai į darbus. Bet iš tų "darbų" jie negriždavo. Tada ir Vilniaus žydai panoro patys gyventi drauge, gyventi ghetto. Kowalski rašo:

"In such circumstances, the Jews had no other choice but to wish to be brought to the ghetto. Ten thousand of our brothers and sisters disappeared without a trace during the month of terror. Everybody expected the same fate.

Of course, it stands to reason, that such a ceaseless pogrom caused the Jews to long for the day when they would be driven into the ghetto. They sincerely believed it was the only solution. Perhaps there would be work to do; the people would live together and such atrocities would not take place.

The long anticipated moment came at dawn, September 6, 1941. The Jews were awakened early in the morning by long whistles and yells from those who came to force us into the ghetto.

At first, no one knew exactly what was going on. Soon it became clear that the time had come to go. That day traffic was stopped for non-Jews.

All the military and police forces of the Germans and Lithuanians were mobilized. Germans and Lithuanians were stationed in every courtyard and commanded the Jews to evacuate their homes in 15 minutes.

It was self-evident that 15 minutes were not sufficient for the aged and the children to get ready. It was impossible to get dressed and take along the bare necessities.

This was in great contrast to the city in Kovno. There the Jewish population was given a couple of days to move into the ghetto, with a chance to transfer their household goods in wagons and carts. In Vilna they only allowed us 15 minutes to get dressed and get packed. Each person could take only that which he could carry. Being awakened from a deep sleep and rudely driven into the ghetto did not make for organized (?) thinking. The Jews had to get dressed, and grab haphazardly in the little time allowed them. As a result, homes were left in panic, and when they reached the ghetto they lacked basic necessities" (Isaac Kowalski, A Secret Press In Nazi Europe. The Story of a Jewish United Partisan Organization. Jewish Press, January 23, 1970).

Šie Kowalskio liudijimai rodo:

(1) Kad Kaune, nors Lietuvos laikinoji vyriausybė neturėjo jokios tiesioginės įtakos žydų likimui, nei jų ghetto nei jų naikinimui, bet vyriausybės paskirtieji žmonės (komendantas ir burmistras) laikėsi vyriausybės linijos ir savo taktika laimėjo žydų naudai laiko ir švelnesnę padėtį iki to laiko, kai vokiečių administracija juos nušalino ir pastatė sau patikimus žmones;

(2) kad Vilniaus žydai buvo suvaryti į ghetto lygiai tokiu pat būdu, kaip darė bolševikai 1940 ir 1941 metais, apsupdami gyventojų namus anksti rytą ir per trumpą laiką įsakydami pasiruošti ir išveždami į vagonus, kuriais juos transportavo į Sibirą ar kalėjimus. Su Vilniaus žydais taip buvo padaryta, kai jau Kaune Lietuvos laikinoji vyriausybė buvo likviduota. (*Juozas Brazaitis. Lietuvos žydų likimas ir laikinoji Lietuvos vyriausybė. Į Laisvę (1978 m., Nr. 73, p. 16-27).*

8. „Kas Jums trukdo įsisąmoninti, kad pagrindinės Lietuvių nacionalistų partijos veikla buvo išžudyti Lietuvos žydus ir tuo įtikinti Hitleriui, kad lietuviai yra arijų rasės tauta, užsitarnavusi nepriklausomybės? Lietuvių nacionalistų partija yra lygiai tokia perdėm nusikalstama organizacija, kaip kad nacių partija ar komunistų partija?“

Patvirtinti šiuos Jūsų teiginius neleidžia šios aplinkybės.

a) Lietuvių nacionalistų partijos 1941 m. lapkričio mėnesį Didžiojo Vokietijos Reicho Vyriausybei Berlyne rengto promemoria metmenyse rašoma: „Iš Lietuvos teritorijos išvykusiems batalionams pavedamos Lietuvą ir lietuvių žeminančios užduotys (Gudijos žydų ir civilinių rusų belaisvių šaudymas bei korimas). Jeigu lietuvių karininkai atsisako šaudyti – juos pačius grasoma sušaudyti. Egzekucijų metu yra fotografuojami ir filmuojami tik lietuviški daliniai, nes vokiečių daliniai tuomet pasitraukai į šalį. Lietuvių tauta nesijaučia, savo nuoširdaus prisidėjimo prie D.Vokietijos žygio į Rytus lengvinimo pasekmėje, tokios paniekos ir tokio pažeminimo iš D. Vokietijos pusės nusipelnusi“ (*LCVA, f. R-1520, ap. 1, b. 2, l. 11*).

Taip pat rašoma: „Lietuvių tauta neturi simpatijos žydams, tačiau pravedamas žydų likvidavimas iš Lietuvos teritorijos sukėlė lietuvių tautos masės ir pasibodėjimo jausmą. Tą jausmą gilino girdimi faktai, kad daug kartų buvo filmuojami ir fotografuojami vien tik esą lietuviai tvarkytojai. Lietuviai mano, kad dar iki šiolei neišemigravę Lietuvos žydai galėtų būti sėkmingai panaudojami kaip darbo jėga atstatymo darbams sugriautoje Gudijoje ir Rusijoje. Lietuviai mano, kad Lietuvą apleidžiančių žydų nusavybė turėtų būti pavesta lietuvių tautos dispozicijai, nors yra jau žinoma, kad Šiaulių apygardos komisaras šių metų VIII. 3 pareiškė apskričių viršininkams ir burmistrams: „Pagrindinė taisyklė – visas žydų turtas yra Vokietijos Reicho nuosavybė“ (*LCVA, f. R-1520, ap. 1, b. 2, l. l. 12*).

b) Vokietijos nacionalsocialistų ir SSRS komunistų partijos buvo valdančios valstybių partijos. Nei Lietuvių nacionalistų partija, nei LAF organizacija 1941-1944 m. tokiomis partijomis nebuvo, nes Lietuva, kaip veikianti valstybė, neegzistavo. Nuo 1941 m. birželio pabaigos ir liepos mėnesį valdžia okupuotoje Lietuvoje buvo sutelkta vokiečių karinės administracijos rankose. 1941 m. liepos pabaigoje krašto valdymą į savo rankas perėmė vokiečių civilinė administracija su generaliniu komisaru T. A. von Rentelnu priešakyje.

c) Istorikas Valentinas Brandišaukas rašo: „paskutinės legaliai veikusios vokiečių okupacijos metais organizacijos – Lietuvių Nacionalistų partijos – dokumentuose jaučiamas neigiamas požiūris į žydus. LNP nario 39 klausimų anketoje 24-as suformuotas taip: „Ar turi kraujo ryšių su žydais?“. Ir apskritai partijos nariai galėjo būti tik „lietuviško kraujo (kilmės)“ lietuviai ir lietuvės. Tačiau nacionalistų dokumentai yra tik deklaratyvūs, nes partija, baigusi kurtis 1941 m. vasaros pabaigoje, buvo uždaryta po kelių mėnesių, gruodžio viduryje. Ir nors pavieniai partijos nariai karo metais užėmė tam tikras pareigas administraciniame aparate (pvz., gen. P. Kubiliūnas buvo paskirtas Lietuvos generalinės provincijos generaliniu tarėju), tačiau jie

atstovavo jau ne LNP politikai. (*Valentinas Brandišauskas, Siekiai atkurti Lietuvos valstybingumą (1940 06-1941 09), Vilnius, 1996, p. 144*).

9. „Leonas Vilutis prisimena, kad vokiečiai į Telšius atėjo tik kokią liepos 10 d., reiškia visą valdžią iki tol turėjo lietuviai?“

Su šiuo teiginiu nesutinkame. Istoriniuose tyrimuose nustatyta, kad Telšių miestą vokiečiai užėmė 1941 m. birželio 25 d. (*Arūnas Bubnys, Lietuvos žydų or mažieji getai ir laikinosios izoliavimo stovyklos, Holokaustas Lietuvoje, Vilnius, 2011, p. 139*).

Tą pačią datą nurodo ir laikraštis „Žemaičių žemė“ (Tik darbu ir laisvę laimėjom, Žemaičių žemė, 1941 m. liepos 20 d., Nr. 4, l. 2).

Kad birželio pabaigoje – liepos pradžioje Šiaulių apskrityje lankėsi už žydų žudynes Baltijos šalyse atsakingas operatyvinės grupės A vadas SS brigadenfiureris Walteris Stahleckeris liudija buvęs Lietuvos VSD (saugumo departamento) darbuotojas Jonas Dainauskas: „gen, Stahleckeris, per Šiaulius, 07.4 d. jau buvo Rygoje“. (*Jono Dainausko archyvas. Jonas Dainauskas. „Kodėl Lietuva dabar kaltinama žydų žudikų reabilitavimu? psl.11*).

Kad Telšiuose rezidavo vokiečių komendantas liudija aplinkybė, kad laikraštyje „Žemaičių žemė“ (1941 m. liepos 20 d., Nr. 4, l. 6) yra Vokiečių ekonominės komendatūros „Kaunas III“, Telšių skyriaus įgaliotinio Koenig ir Telšių apskrities Žemės ūkio įstaigos viršininko agronomo J. Tautvydo kreipimasis į visus Telšių apskrities kaimo seniūnus.

10. „Kodėl Telšių vyskupija neprieštaravo, kad „lietuvių valdžia“ jos spaustuve kursto žmogžudystę? Kodėl leido nekaltus žydus kankinti ir žeminti Rainių aukų laidojimo metu? Kodėl žudikams atleisdavo kaltes? Kaip tiriate Telšių vyskupijos vaidmenį 1941 m. nusikaltimuose?“

Šiuos klausimus – kaltinimus vertiname kaip ypač tendencingus. Yra istorinių liudijimų, kad dėl po karo sovietų nužudyto Telšių vyskupijos vyskupo Vincento Borisevičiaus daugkartinių prašymų vyskupijos kunigai ir gyventojai prisidėjo prie žydų gelbėjimo. LGGRT centro skelbiamame žydų gelbėtojų sąrašė (<http://genocid.lt/gelbetojai/titulinis.php>) rasite Telšių vyskupijos vyskupą Vincentą Borisevičių, Telšių vyskupijos kunigus – Žemaičių Kalvarijos kleboną Vladislavą Polonskį (išgelbėjo mažiausiai 4 žydų šeimas), Alsėdžių kunigą Vladislavą Taškūną (ne tik gelbėjo žydus, bet viešai pamokslo metu smerkė žydų žudynes), kurie yra Lietuvos Respublikos Prezidento už tai apdovanoti. 1946 m. sušaudyto vyskupo Vincento Borisevičiaus baudžiamojoje byloje yra Telšių žydų liudijimas apie jiems suteiktą pagalbą nacių okupacijos metais: „Mes, žemiau pasirašę gydytojai Blatas Mauša Aronas, Blatienė Mirijam ir Kaplanas Dovydas, gyvenantys Telšiuose liudijame: 1. Po to, kai Telšiuose buvo sunaikintas žydų getas, Telšių vyskupas priglaudė ir slėpė pabėgusias žydų moteris. 2. Telšių vyskupas Borisevičius rėmė žydus, kurie slėpėsi kaimuose ir pas kai kuriuos Telšių apskrities parapijos kunigus. 3. Telšių vyskupas Borisevičius 1944 metų liepos mėnesį padėjo išlaisvinti iš Telšių kalėjimo mūsų (Blatų) ketverių metų dukrą ir taip ją išgelbėjo nuo mirties“.

11. „Naciai tiesiog paėmė įkaitais tuos plačiai žinomus lietuvius, kuriuos buvo lengva suimti. Naciai netyrė Štuthofio kalinių, juos laikė garbės kaliniais ir jų asmeniškai nelenkė. Akivaizdu, kad jie nebuvo nacių priešai, o tiesiog lietuvių tautą bausti pasirinkti įkaitai“

Kai kurie teiginiai neatitinka tikrovės, kiti atitinka ją tik iš dalies ir, mūsų nuomone, tendencingai naudojami sumenkinti Jono Noreikos ir kitų lietuvių įkalinimą Štuthofio koncentracijos stovykloje.

Buvęs administracinės kontrolės generalinis tarėjas mjr. S. Puodžius, kurį Jūs vadinate žydų išžudymo šalininku, Štuthofio koncentracijos stovykloje mirė 1943 m. balandžio 14 d., ten ištvėręs vos tris savaites. 1943 m. balandžio 18 d. stovyklos ligoninėje infekcinio skyriaus sanitaras lenkas Kazikas užmušė vidurių ligos nukamuotą Marijampolės mergaičių gimnazijos direktorių Zigmą Masaitį. Kitą dieną (balandžio 19-ąją) pamaldžiai persižegnojęs ir paprašęs atsisveikinti brolių ir likimo draugus, iš gyvenimo išėjo Algirdas Tumėnas. Balandžio 20 d. mirė advokatas Petras Kerpė. Jonas Noreika gestapo suimtas 1943 m. vasario 23 d. ir išgabentas į Štuthofio koncentracijos stovyklą; ten pragyveno daugiau kaip 3 mėnesius, kol 1943 m. gegužės 31 d. likusiems gyviems lietuviams kaliniams buvo pranešta, kad jų grupė vadinsis garbės kaliniais (Ehrenhäftlinge). (*Bubnys A. Vokiečių okupuota Lietuva (1941–1944), Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 1998, p. 287–292*).

Jūsų teiginys, kad Štuthofio koncentracijos stovykloje įkalinti lietuviai „nebuvo nacių priešai, o tiesiog lietuvių tautą bausti pasirinkti įkaitai“, rodo esminį loginį prieštaravimą: už ką naciams reikėjo bausti lietuvius ir kodėl jie įkaitu pasirinko „ne priešą“ J. Noreiką?

Siūlytume perskaityti Balio Sruogos, vieno iš Štuthofio įkaitų, knygą „Dievų miškas“ - ji yra ir angliškai.

12. „Plungės ir Telšių žudynės neminimos Lietuvos žydų išžudytojo Einsatzkommando 3 vadovo Jėgerio ataskaitoje, nė Lietuvos paribio žydų išžudytojų Tilžės Einsatzkommando teismo liudijimuose“.

Telšiai ir Plungė šioje ataskaitoje neminimi, nes buvo Einsatzkommando 2, o ne 3 būrio žinioje.

13. „A. Pakalniškis rašė, kad „tomis siaubo dienomis vokiečių Plungėje kaip ir nebuvo. Plungę tuo tarpu valdė lietuvių karininkų grupelės su komendantu Noreika viršūnėje“. Straipsnyje, skirtame J. Noreikos biografijos kontraversijoms, esame pateikę argumentuotą nuomonę, kodėl šis A. Pakalniškio teiginys neteisingas. (*Alfredas Rukšėnas, Jono Noreikos – Generolo Vėtros biografijos kontraversijos, Genocidas ir Rezistencija, 2016, Nr. 1(39), p. 39-62*). Taip pat reikia pastebėti, kad Plungėje rezidavo ir vokiečių komendantas. Laikraštyje „Žemaičių žemė“ (1941 m. liepos 30 d., Nr. 6, l. 2) yra žinia, kad 1941 m. liepos 27 d. Plungėje vyko manifestacija, kurioje dalyvavo vietos aktyvistų vadas leitenantas Alimas ir vokiečių vietos komendantas.

14. „Noreika ir Alimas vadovavo Plungėje džiaugsmo manifestacijoje 1941 m. liepos 27 d., dvi savaitės po visų žydų išžudymo.“

Ši šventė nesietina su Holokaustu. Laikraštyje „Žemaičių žemė“ (1941 m. liepos 30 d., l. 2) minima, kad J. Noreika, P. Alimas dalyvavo džiaugsmo manifestacijoje, kuri vyko Plungėje 1941 m. liepos 27 d. Tai buvo šventė, kurioje džiaugtasi Lietuvos išlaisvinimu nuo bolševikų, reikštas palaikymas Lietuvos laikinajai vyriausybei.

Vis labiau aiškėjant vokiečių nuostatai nepripažinti Laikinosios vyriausybės, po vokiečių inspiruoto nesėkmingo bandymo nuversti Laikinąją vyriausybę liepos 23-24 d., Vyriausybės palaikymo akcijos buvo organizuotos ir kitose Lietuvos vietose.

J. Noreikos ir P. Alimo santykis su žudynėmis Plungėje yra aptartas straipsnyje, kuris publikuotas leidinyje „Genocidas ir Rezistencija“ (*Alfredas Rukšėnas, Jono Noreikos – Generolo Vėtros biografijos kontraversijos, Genocidas ir Rezistencija, 2016, Nr. 1(39), p. 39-62*).

15. „Jonas Noreika žinojo vokiečių troškimus, nes karo pradžioje vokiečių žvalgai jį nuvežė į pasitarimą Klaipėdoje, iš kurio jisai grįžo su leidimais nešioti ginklą ir su žinia, kad naciai neleis Lietuvai būti nepriklausomai. Tokiu atveju, kam tarnauti vokiečiams?“

1940-1941 m. lietuvių antisovietinio pasipriešinimo judėjimo dalyviai Vokietiją vertino kaip priemonę, kurią galima panaudoti siekiant nepriklausomybės atkūrimo. Taip ją vertino ir J. Noreika. LGGRT centrai nežinomi duomenys apie tai, kad „Jonas Noreika grįžo su žinia, kad naciai neleis Lietuvai būti nepriklausomai“.

16. „Kodėl nesate ištyrę, ką spausdino Noreika ir kokios buvo to pasekmės“.

Vokiečių okupacijos laikotarpiu, t. y. 1941 m. vasarą ir rudenį, Telšiuose buvo leidžiamas laikraštis „Žemaičių žemė“. Šio laikraščio ypatybė ta, kad po straipsniais, kurie jame buvo publikuoti, nėra nurodomi autoriai. Dėl to labai problematiška spręsti, ką spausdino ir ko nespausdino asmeniškai J. Noreika. Kita vertus, to meto visą lietuvišką spaudą kontroliavo nacių okupacinė valdžia. Manome, kad 1941 m. birželio pabaigoje ir liepos mėnesį Telšių apskrityje vykusių žudynių pagrindinės priežastys sietinos ne su laikraščiu „Žemaičių žemė“, kurioje nėra jokių raginimų žudyti žydus, o su Operatyvinės grupės A 2-uju operatyviniu būriu ir su H. Himmlerio duotais nurodymais Operatyvinių grupių A, B, C, D ir jų padalinių vadams karo su Sovietų Sąjunga išvakarėse.

17. „Jonui Noreikai vadovaujant Telšių LAF, kiek buvo sušaudyta lietuvių?“

Jūsų klausimą būtina vertinti platesniame istoriniame kontekste. Prasidėjus 1941 m. birželio sukilimui Lietuvoje, partizanai sukilėliai ėmėsi kovinių veiksmų prieš besitraukiančius raudonarmiečius bei siekė nubausti įvairių tautybių asmenis (ne tik žydus), tarnavusius okupaciniam sovietų režimui. Sukilimui pasibaigus (pabaiga laikoma 1941 m. birželio 28 d.), sovietų režimo rėmėjų, užfrontės zonoje likusių raudonarmiečių persekiojimą tęsė sukilimo metu atsikūrusios lietuvių valdžios įstaigos. Manome, kad su šia veikla 1941 m. birželio pabaigoje ir liepos mėnesį buvo susijęs kpt. Jonas Noreika. 1941 m. liepos 25 d. Telšių

apskritis viršininkas A. Ramanauskas, Telšių apskrities LAF organizacijos vadas Jonas Noreika apie minėtos kategorijos asmenų persekiojimo ypatumus Telšių apskrities Policijos nuovadų viršininkams ir Aktyvistų štabams rašė: „Visus politinio pobūdžio suėmimus vietose tvarko policijos organai (valsčiuose tvarko nuovadų viršininkai). Paduotus skundus tiria policijos nuovadų viršininkai bei kiti vietos policijos pareigūnai, kuriems pavesta daryti kvotas. Vietos policijos organai sprendžia, ar įtariamąjį laikyti suimta, ar paleisti. Jeigu vietos policijos organai rado reikalinga įtariamąjį laikyti suimta (jeigu tam yra pagrindo), tai jie suimtojo kvotą pristato Telšių kriminalinės policijos viršininkui (galima pristatyti su suimtuojų arba be jo. Pastaruoju atveju suimtasis gali būti paliekamas valsčiaus areštiniėje). **Vietos iniciatyva daryti mirties sprendimus ir juos vykdyti griežtai draudžiama.** Gabenant suimtuosius reikia užkirsti galimybes bėgimo ir pranešimai, kad „suimtasis nušautas bebėgant“ bus griežtai tiriami. Už bet kokį savivaliavimą bus keliamos baudžiamosios bylos. Visos Telšių apskrities kvotos bei tyrimai apie komunistus bolševikus ir jų bendrininkus negali būti laikomi vietos policijos organų archyvuose ir tiek to kvotos, kuriuose suimtieji paleidžiami, tiek ir areštuotųjų kvotos siunčiamos Telšių kriminalinės policijos viršininkui. Visoms gautoms politinio pobūdžio kvotoms tolimesnę teisėtą eigą duoda Telšių apskrities kriminalinės policijos viršininkas“ (*Lietuvių aktyvistų fronto Telšių štabo vado kpt. Noreikos, Telšių apskrities viršininko Ramanausko 1941 m. liepos 25 d. raštas Telšių apskrities Policijos nuovadų viršininkams ir aktyvistų štabams, LCVA, f. 1075, ap. 2, b. 19, l. 35*).

Kas gi buvo tie asmenys, kuriuos suėmė Telšių apskrities policijos pareigūnai, aktyvistai? Kaip pavyzdį galime pateikti šį faktą. Telšių saugumo policijos pareigūnas (šaltinyje įvardijamas kaip I. vir-ko p., greičiausiai einantis laikinai viršininko pareigas) Povilas Abramavičius 1941 m. birželio 27 d. sulaukė Rietavo miestelyje Miną Abelienę-Volfsonaitę, įtariant ją buvus komunistų partijos nare ir aktyvia veikėja. Nutarė laikyti suimtają, kol vyks bylos tyrimas, Telšių apskrities Komendanto žinioje (1941 m birželio 27 d. nutarimas Nr. 1, LCVA, f. R-1441, ap. 2, b. 1, l. 4). Lietuvos Respublikos vardu Karo lauko teismas Telšiuose 1941 m. liepos 19 d., išnagrinėjęs Minos Abelovienės ir kitų asmenų bylą kaltinimu pagal baudžiamojo statuto 51 ir 453 straipsnius ir ip. valst. aps. įst. 14§6 punktą, priėmė šį sprendimą. Miną Abelovienę, Efroimo (50 m.); Justiną Kazlauską, Jono (31 m.); Edmundą Atkočiūną, Kazio (31 m.); Vladą Žiulkų, Juozo (42 m.); Haliną Šaulienę, Jurgio (22 m.); Stasį Ubartą, Leono (32 m.); Aldoną Tenisonienę, Juozo (42 m.); Stasį Dambrauską, Jono (33 m.); Aleksandrą Zelbą, Juozo (61 m.); Zigmą Daukontą, Juozo (43 m.); Prana Jukną, Prano (40 m.); Aleksą Stiliką, Dimitrijaus (27 m.) pripažino visus kaltais pagal įstatymo „Organizacijų, sudarytų okupuotoje Lietuvoje ar svetimose valstybėse, dalyviams ir jų padėjėjams bausti“ I §, nutarė skirtis mirties bausmę juos sušaudant ir pasekmėmis, kurios nurodytos baudžiamojo statuto 28 straipsnį, 29 straipsnio 1-ąjį punktą. Vladas Varanavičius pripažintas kaltu pagal I § to paties įstatymo ir, pritaikant baudžiamojo statuto 53 staispnį, skirta 10 metų įkalinimo sunkiųjų darbų kalėjime su pasekmėmis, kurios nurodytos baudžiamojo statuto 28, 29 ir 30 straipsniuose. Įrodymų daiktai palikti byloje. Teismo išlaidos nuteistiesiems paskirstytos po lygiai ir solidariai. Po teismo Mina Abelovienė, Justinas Kazlauskas, Edmundas Atkočiūnas, Vladas Žiulkus, Halina Šaulienė, Stasys Ubartas, Stasys Dambrauskas, Aleksandras Zelba, Zigmąs Daukantas, Aldona Tenisonienė padavė malonės prašymus Lietuvų aktyvistų štabui Telšiuose, kurie buvo atmesti. Prano Juknos, Alekso Stiliko malonės prašymai nebuvo atmesti, jiems mirties bausmė pakeista įkalinimu iki gyvos galvos sunkiųjų darbų kalėjime (*Karo lauko teismo Telšiuose 1941 m. liepos 19 d. nuosprendis, LCVA, f. R-1441, ap. 1, b. 13, l. 9*). Galima prielaida, kad vienas iš asmenų, nagrinėjusių malonės prašymus, buvo ir kpt.

Jonas Noreika. Prokuroras 1941 m. liepos 7 d. rašė ponui Kalėjimo viršininkui: „Prašau sušaudytinus perduoti atvykusiai šaulių būrio apsaugai“ (*Prokuro 1941 m. liepos 20 d. raštas Ponui Kalėjimo viršininkui, LCVA, f. R-1441, ap. 1, b. 13, l. 9 a.p.*).

Manome, kad 1941 m. birželio sukilimo metu ir po jo atsikūrusi lietuvių administracija, kuri vertino save kaip nepriklausomos Lietuvos administraciją, turėjo teisę persekioti asmenis, sovietų okupacijos laikotapiu bendradarbiavusius su režimu, kuris vertintinas kaip Sovietų Sąjungos 1940 m. vasarą neteisėtai įvykdytos okupacijos ir aneksijos pasekmė bei atsakingas už masinį gyventojų naikinimą (1940–1941 m. sovietinio genocido aukomis tapo per 31 tūkst. žmonių. (*Arvydas Anušauskas. „Sovietinis genocidas ir jo padariniai“*).

Lietuvių administracijos nelaimė ta, kad nacių okupacinė valdžia nepripažino lietuvių 1941 m. birželio 23 d. Kaune paskelbtos nepriklausomybės ir Lietuvos laikinosios vyriausybės, kad 1941 m. rugpjūčio 5 d. Lietuvos laikinoji vyriausybė buvo priversta savo veiklą prieš savo valią nutraukti. Anksčiau pateikto minėto Karo lauko teismo sprendimo nevertiname kaip fakto, sietino su Holokaustu. Kitą vertus, jis remiasi įstatymu „Organizacijų, sudarytų okupuotoje Lietuvoje ar svetimose valstybėse, dalyviams ir jų padėjėjams bausti“.

18. „Jūs savo pažymoje pripažįstate, kad Jonas Noreika nusikalto, prisidėdamas prie teisinio persekiojimo asmenų, kurie 1940-1941 m. bendradarbiavo su sovietų okupaciniu režimu“.

Taip teigdami klystate: šios Jono Noreikos veiklos nusikalstama nelaikome, ji yra teisėta dėl anksčiau išdėstytų aplinkybių.

19. „Kur Jūs esate surašę visus Jonui Noreikai pavaldžius aktyvistus, jų veiklą ir nusikaltimus?“

Nesame surašę Jonui Noreikai pavaldžių aktyvistų. Objektivių sąrašų sudaryti neįmanoma, nes nėra išlikę originalių Telšių apskrities LAF organizacijos dokumentų. Lietuvos ypatingajame archyve saugomos baudžiamosios bylos, kaip šaltinis, nelaiduoja objektyvių sąrašų sudarymo.

20. „Kodėl nepabrėžiate lietuvių kankintojų žiaurumo ir žydų aukų nekaltumo?“

Apie tai, kaip suprantame lietuvių elgseną ir žydų aukas, galite spręsti remdamiesi Holokausto tema paskelbtų LGGRT centro straipsnių visuma. Apie LGGRT centro šia tema parengtus darbus galite rasti internetiniame puslapyje www.genocid.lt

21. „Noreika, rūpindamasis savo ateitimi, išdavė Lietuvių aktyvistų frontą. Klemensas Brunius sovietams įvardijo Joną Noreiką pirmuoju tarp Telšių apskrities LNP vadū“

Klemenso Bruniaus duomenys turi būti vertinami kitų istorinių šaltinių, istoriografijos kontekste.

Jono Noreikos išdavystė skatina abejoti kelios svarbios aplinkybės:

a) jis buvo represuotas tiek nacių, tiek sovietų okupacinių valdžių.

b) po kalėjimo Štuthofe, pasirinko ne emigraciją į Vakarų, o tolesnę kovą už Lietuvos laisvę, suprasdamas, kad rizikuoja gyvybe. Taip ir nutiko: sovietų buvo suimtas ir tardomas dėl savo rezistencinės veiklos. Vilniaus garnizono Karo tribunolas Vilniuje 1946 m. lapkričio 20–22 d. pripažino J. Noreiką kaltu pagal RSFSR BK 58-1 „a“ str. ir skyrė jam mirties bausmę – sušaudyti, konfiskuojant visą jam priklausiusį turtą (*LYA. f. K-1, ap. 58, b. 9792/3, t. 1, l. 149-150, t. 4, l. 200-222, 261-265, s. b., l. 148-153*). Nuosprendis įvykdytas 1947 m. vasario 26 d. Vilniuje (Severinas Vaitiekus, *Tuskulėnai: egzekucijų aukos ir budeliai (1944-1947)*, Vilnius, 2002, p. 246).

22. „Telšių sukilėliai nebuvo nuginkluoti, kaip kad kitur Lietuvoje. Savo ginklus laikė iki 1942 m. sausio 1 d. Netgi Telšių apskrities viršininko A. Ramanausko skelbtą 1942 m. vasario mėn. 6 d. savanorių į Lietuvos savisaugos dalinių surašymą nacių Vokietija niekaip nemini. Kur Jūs pabrėžiate atsakomybę už šiuos dalinius“?

Ši argumentacija nėra susieta su istoriografija lietuvių savisaugos dalinių tyrimų tema. 1941 m. Birželio sukilimo metu pasipriešinimo judėjimo dalyvių vienas iš siekių buvo atkurti iki sovietų okupacijos Lietuvoje buvusią tvarką. Kaune 1941 m. birželio 23 d. buvo sudaryta Lietuvos laikinoji vyriausybė, Vilniaus mieste įsteigtas Vilniaus miesto ir srities komitetas. Tai buvo aukščiausiosios lietuvių valdžios įstaigos. Vienas iš jų uždavinių buvo atkurti tokią Lietuvos kariuomenę, kokia ji buvo nepriklausomybės laikotarpiu. Susidarė du lietuvių kariuomenės atsikūrimo centrai – Vilniuje ir Kaune. LLV krašto apsaugos ministras Stasys Raštikis atsiminimuose rašo, kad vokiečiai vyriausybei neleido net kelti klausimo dėl kariuomenės atkūrimo. Vietoje kariuomenės buvo leista sudaryti tik savisaugos policijos dalinius (*S. Raštikis, Lietuvos likimo keliais, Kaunas, 1996, t. t. 4, p. 341*). Lietuviai tuo pasinaudojo tikėdami, kad ateityje batalionai taps nepriklausomos Lietuvos kariuomenės branduoliu. Lietuvių savisaugos batalionai nacių okupacijos laikotarpiu buvo pačios gausiausios, pastoviausios, ilgiausiai veikusios lietuviškos karinės formuotės. Istorikas dr. R. Zizas tvirtina, kad buvo suformuoti 26 batalionai, kuriuose tarnavo apie 12–13 tūkst. vyrų (*R. Zizas, Lietuvių savisaugos (apsaugos) batalionų karių nuostoliai Vokietijos ir SSRS karo metu (1941–1945), Karo archyvas, Vilnius, 2004, t. XIX, p. 196–197*).

23. „Telšių apskrities viršininko Augustino Ramanausko ir Telšių burmistro šimtai raštų parodo, kad lietuviai patys, be vokiečių, sulaukė žydus, tvarkė getus, iš jų savo įsakymu išvesdavo žydus ir vėl nusivesdavo, ir jų turtą dalino dar gyviems esant.“

Šią formuluotę laikome tendencinga. Visų potvarkių, susijusių su žydų diskriminacija, getais, turtu, kilmė sietina su vokiečių okupacinės valdžios įstaigomis. Žydų diskriminavimo iniciatyva 1941 m. birželio pabaigoje ir liepos mėnesį sietina su vokiečių karinės administracijos, o nuo 1941 m. liepos pabaigos su vokiečių civilinės administracijos, t. y. su Šiaulių apygardos, į kurios sudėtį įėjo ir Telšių apskritis, komisaro Hanso Geweckes veikla.

24. „Jūs savo pažymoje ypač remiatės kun. Povilo Pukio parodymais, kad Noreika apskritai buvęs Plungė miesto komendantu, tik nesiryžtate pasidalinti jo žodžiais: „Kartu su Alimu komendantūroje dirbo Noreika“. Tai sutampa su Pakalniškio prisiminimais, kad Noreika dirbo komendantūroje ir įsakė Plungės žydus išžudyti. Savo

pažyma patvirtinate, kad LAF Telšių apskrities vadui Noreikai pavaldus LAF Plungės vadas Povilas Alimas organizavo žydų sušaudymą ir jų nuvedimą į Kaušėnus“.

Aplinkybes, kodėl J. Noreikos nelaikome Plungės komendantu, 1941 m. liepos 12-13 d. žudynių ties Kaušėnais dalyviu, iniciatoriumi, organizatoriumi esame pateikę straipsnyje, skirtame Jono Noreikos biografijos kontraversijų tyrimui (*Alfredas Rukšėnas, Jono Noreikos – Generolo Vėtros biografijos kontraversijos, Genocidas ir Rezistencija, 2016, Nr. 1(39), p. 39-62*).

Pats Povilas Alimas žudynių neinicavo. Pagrindiniai žudynių ties Kaušėnais iniciatoriai ir organizatoriai buvo naciai, kurie Povilą Alimą pajungė savo valiai – Trečiojo reicho vadovybės uždaviniui, susijusiu su žydų genocidu, įgyvendinimui.

25. „VFR prokurorams buvo neaišku, kas iš vokiečių atsakė už Plungės ir apskritai Telšių apskrities žydų žudynes, tad 1967-1970 kreipėsi į SSRS pagalbos. Sovietų saugumiečiai ištyrė, kad Plungės žudynėms vadovavo būrio vadas Stanislovas Lipčius ir jo pavaduotojas Povilas Alimas, kad Telšių žydų žudynėse dalyvavo tik 8 vokiečiai. Tai sutampa su Štalekerio ataskaita, kad vienas Einsatzkommando 2 būrys (maždaug 30 karių) atsakingas už visą Šiaulių apygardą, įstengė išžudyti 42 tūkst. žydų.“

Jau rašėme, kad 1941 m. liepos 12 -13 d. Telšių apskrities Plungės valsčiuje ties Kaušėnu kaimu vykusias žudynes inicijavo, organizavo ir joms vadovavo vokiečių represinių struktūrų atstovai, o vykdė Povilas Alimas su savo būrio nariais. Taip mano ir vokiečių istorikas Christophas Dieckmannas (*Christoph Dieckmann, Deutsche Besatzungspolitik in Litauen 1941–1944, Göttingen, 2011, Band 2, S. 854, 860*).

Dar prieš karą buvo numatyta, kad okupuotoje Lietuvos teritorijoje karinės administracijos laikotarpiu vyks bendradarbiavimas tarp karinės administracijos ir vokiečių policinių struktūrų. Vermachto vyriausios vadovybės viršininko Wilhelmo Keitelio 1941 m. kovo 13 d. direktyvų viename punkte buvo teigiama: „SS reichsführeris kariuomenės operacijų srityje pasiruošimą politiniam valdymui vykdo pagal iš fiurerio gautas ypatingąsias užduotis, kurios kyla iš dviejų priešingų politinių sistemų kovos, turinčios viską galutinai išspręsti (aus dem endgültig auszutragenden Kampf). Šių užduočių ribose SS reichsführeris veikia savarankiškai, savo atsakomybe. SS reichsführeris rūpinasi, kad jam, vykdamas savo užduotis, nebūtų trukdoma operacijoms. Detales vyriausioji kariuomenės vadovybė ir SS reichsführeris suderina betarpiškai“ (*Hans Buchheim, Martin Broszkat, Hans-Adolf Jacobsen und Helmut Krausnick. Anatomie des SS-Staates, München, 1994, p. 478–479*).

Vokiečių okupacijos laikotarpio (1941-1944 m.) lietuvių nepaklusnumo atveju (jeigu Povilas Alimas būtų atsisakęs vykdyti Einsatzkommando 2 būrio nurodymus), buvo galimybė pasitelkti Lietuvoje esančias vokiečių ginkluotąsias pajėgas ir nepaklusnuosius nubausti. Tų pajėgų būtų pilnai pakakę nubausti ne tik Povilą Alimą su jo būriu, bet ir apskritai visą Telšių apskrities LAF organizaciją.

Taip teigdami remiamės šiomis istorinėmis aplinkybėmis:

a) 1941 m. birželio pabaigoje naciams okupavus Lietuvą, ji tapo pavaldi Baltijos šalių karinei administracijai, kuriai vadovavo kariuomenės užnugario srities vadas generolas K. von Roques. Generolo štabas iki 1941 m. liepos 17 d rezidavo Kaune, po to persikėlė į Rygą. Svarbiausias karinės administracijos uždavinys buvo palaikyti rimtį ir tvarką. Svarstyti

svarbesnius politinius klausimus karinei administracijai buvo uždrausta. Vakarinė Lietuvos dalis buvo pavaldi 821-ajai Šiaurės armijų grupės karo lauko komendantūrai Kaune, kuriai iš pradžių vadovavo gen mjr. Pohlis. Kauno komendantūrai buvo pavaldus 609-asis (Kaune) ir 307-asis (Šiauliuose) apsaugos batalionai. Rytinės Lietuvos ir kaimyninės Gudijos apskritis užėmė Centro armijų grupės 403-ioji divizija, kuriai vadovavo Wolfgangas von Ditfurtas. Vilniuje buvo įsteigta 749-oji (vėliau ji tapo 814-ąją) karo lauko komendantūra. Nuo 1941 m. rugpjūčio pabaigos visa Lietuvos teritorija buvo pavaldi apsauginės srities komendantui Pohliui. 1941 m. lapkričio 1 d. vietoje jo paskirtas buvęs Vokietijos karo atašė Lietuvoje Emilis Justas. Savo ruožtu jis buvo pavaldus Ostlando vyriausiajam kariuomenės vadui gen. ltn. Friedrichui Brämeriui, rezidavusiam Rygoje. Mažesniuose Lietuvos miestuose veikė komendantūros. Karo lauko komendantūroje tarnavo 12 karininkų ir 40 puskarininkų bei eilinių, o vietos komendantūrose – po 2-3 karininkus ir 12-20 eilinių. Didesniuose miestuose karo lauko komendantūroms buvo pavaldūs 1-2 apsaugos batalionai, o vietos komendantūroms – kuopos. Karo lauko komendantūroms buvo pavaldžios slaptosios karo lauko policijos ir žandarmerijos grupės. Joms vadovavo komendantūrų žvalgybos viršininkai. Karo belaisvių apsaugai buvo skiriami papildomi vermachto daliniai. Karinės instancijos privalėjo palaikyti užnugario rimtį ir rūpintis jo saugumu, saugoti karinius objektus, geležinkelius, kovoti su partizanais ir sabotuotojais. Okupuotos Lietuvos teritorija karinės administracijos buvo valdoma iki vokiečių civilinės administracijos įvedimo 1941 m. liepos 25 d. Vermachto komendantūros sprendė beveik visus karinius ir civilius reikalus. Karo komendantūrų įsakymais buvo imami įkaitai, šaudomi civiliai gyventojai ir karo belaisviai, grobiami valstybiniai ir kooperatiniai sandėliai, nustatomos kainos ir pinigų kursas, užiminėjami pastatai ir butai, rekvizuojami arkliai ir maisto produktų atsargos, nustatomos komandanto valandos (*Arūnas Bubnys, Vokiečių okupuota Lietuva (1941-1944 m.), Vilnius, 1998, p. 71-72*).

Vokiečių istorikas Christophas Dieckmannas teigia, kad vokiečių karinės administracijos valdymo laikotarpiu Lietuvos teritorijoje yra veikusios Šiaurės ir Vidurio armijų užnugario 207-oji, 281-oji, 285-oji, 403-oji apsaugos divizijos kartu su 2-uoju, 65-uoju, 105-uoju, 131-uoju rezervinės policijos batalionais. Nuo liepos vidurio veikė ir 11-asis, 323-asis rezervinės policijos batalionai. Taip pat Lietuvoje veikė ir aukštesniajam SS ir policijos vadui (Russland-Nord) pavaldus pulkas Nord su 53-uoju, 319-uoju, 321-uoju policijos batalionais. Taip pat veikė vokiečių saugomo policijos ir SD Operatyvinė grupė A ir Operatyvinės grupės B padaliniai. Laikui bėgant didelės dalies šių dalinių dislokacijos vietos kito (*Christoph Dieckmann, Deutsche Besatzungspolitik in Litauen 1941–1944, Göttingen, 2011, Band 1, S. 285*).

b) Už kelis nukautus vokiečių karius Kretingos apskrityje vokiečių kariuomenė sušaudė 40 Kretingos apskrities Ablingos gyventojų. 1941 m. birželio 23 d. vokietijos kariuomenės dalinys nuginklavo ats. ltn. Meškelių vaudovaujama sukilėlių būrį ir 42 būrio vyrus sušaudė Nemuno pakrantėje. Išsigelbėti pavyko tik vienam, staiga šokusiam į Nemuną. Nužudyti lietuvių sukilėliai buvo palaidoti Alytaus ir Rubonių kapinėse. Tą pačią dieną vokiečių kareiviai Alytuje sušaudė kunigą Paulavičių ir vikarą kunigą Mazurkevičių už tai, kad bažnyčioje pasislėpę raudonarmiečiai nušovė du vokiečių kareivius. Vokiečių kariuomenės smurtas nesiliovė ir kitą dieną. Už vokiečių karių apšaudymą birželio 24 d. buvo sušaudyta nemažai civilių Alytaus gyventojų. Pirmomis karo dienomis vokiečių kariai nekaltus gyventojus žudė įvairiose vietose: Kudirkos Naumiestyje, Suvalkų Kalvarijoje,

Marijampolėje, Lazdijų apskrities Verstaminų ir Kirceliškės kaimuose, Tauragėje, Kretingoje (*Arūnas Bubnys, Vokiečių okupuota Lietuva (1941-1944 m.), Vilnius, 1998, p. 69-70*).

c) Už įsakymų nevykdymą vokiečių okupacinės valdžios pareigūnai lietuvių dalinių nariams grasindavo sankcijomis. 1941 m. liepos mėnesio pradžioje, žydų žudynių metu Kauno VII forte, Tautinio darbo apsaugos bataliono 1-osios kuopos vadas kpt. Bronius Kirkila kalbėjo būrio vadui jaun. ltn. Jonui Plungei, kad jei jie nešaudys, tai juos pačius sušaudys vokiečiai (*Jono Plungės 1979 m. kovo 4 d. raštas LSSR KGB Tardymo skyriaus viršininkui, LYA, f. K-1, ap. 58, b. 47745/3, t. 2, l. 51-52*). Buvęs 2-ojo Pagalbinės policijos tarnybos bataliono (vadas mjr. Antanas Impulevičius) 1-osios kuopos vadas ltn. Z. Kemzūra kalbėjo: „Į masinius žydų šaudymus aš žiūrėjau neigiamai ir Slucke aš vokiečių vienam karininkui pasakiau, kad mes šaudyti nenorime. Tuomet karininkas man pagrasino pistoletu sušaudymu.“ (*Zenono Kemzūros 1961 m. rugsėjo 30 d. apklausos protokolas, LYA, f. K-1, ap. 58, b. 47386/3, t. 1, l. 195*). Savisaugininkas Stasys Nėnius kalbėjo, kad atsisakymas šaudyti žydus Kauno VII forte kareiviui galėjo reikšti sušaudymą arba pasodinimą į kalėjimą (*S. Nėniaus ir J. Baranausko 1947 m. rugsėjo 2 d. akistatos protokolas, LYA, f. K-1, ap. 58, b. 9592/3, l. 171a.p.*). Buvęs savisaugininkas Juozas Surmas prisimena, kad žmonių naikinimo operacijos Kauno Mickevičiaus slėnyje metu buvo užmuštas lietuvių karys, kuris atsisakė šaudyti aukas (*J. Surmo 1946 m. liepos 11 d. apklausos protokolas, Masinės žudynės Lietuvoje (1941-1944), Vilnius, 1965, d. 1, l. 268*).

26. „Rukšėnas mini Noreikos vadovaujamos „Žemaičių žemės“ delegacijos narius P. Alimą ir B. Juodikį, bet nutyli, kad tai buvo žydų žudynių rengėjai.“

A. Rukšėno straipsnyje, skirtame Jono Noreikos biografijos kontraversijoms, aiškiai kalbama apie Povilą Alimą, kaip žydų žudynių dalyvį Plungės valsčiuje ties Kaušėnų kaimu 1941 m. liepos 12-13 d. B. Juodikis neminimas, nes straipsnyje aiškinamasi, ką per minėtas žudynes darė ir ko nedarė J. Noreika, o ne B. Juodikis (*Alfredas Rukšėnas, Jono Noreikos – Generolo Vėtros biografijos kontraversijos, Genocidas ir Rezistencija, 2016, Nr. 1(39), p. 53-55*).

27. „A. Bubnys savo knygoje mini P. Alimą, B Juodikį kaip sukilimo dalyvius, bet vėl gi nutyli jų nusikalstamą veiklą.“

Knygos rengimo metu nebuvo keliamas uždavinys ištirti sukilimo santykį su Holokaustu. Jūsų pastaba būtų teisinga tuo atveju, jeigu toks uždavinys būtų keliamas, bet nebūtų atliktas.

Generalinė direktorė

Teresė Birutė Burauskaitė

Alfredas Rukšėnas, tel. (8~5) 266 1519, el. p. alfredas.ruksenas@genocid.lt
Dalius Egidijus Stancikas, tel. (8~5) 275 1266, el. p. dalius.stancikas@genocid.lt

- STRUKTŪRA IR KONTAKTAI

- CENTRO TARYBA

- ADMINISTRACINĖ INFORMACIJA

- VEIKLOS SRITYS

- PARTIZANŲ PALAIKŲ PAIEŠKOS

- LEIDYBA

- MUZIEJUS >

- TUSKULĖNAI >

- TYRIMAI

- PASIPRIEŠINIMO DALYVIŲ TEISIŲ KOMISIJA

- LAISVĖS GYNĖJO TEISINIO STATUSO KOMISIJA

- DRAUDIMAS PROPAGUOTI TOTALITARINIUS, AUTORITARINIUS REŽIMUS

- ĮAMŽINIMAS

- ATMINTIS

- EDUKACIJA

- TEISINĖ INFORMACIJA

- DARBO PASIŪLYMAI

- KORUPCIJOS PREVENCIJA

- NUORODOS

- PASLAUGOS

- ATVIRI DUOMENYS

- PRANEŠĖJŲ APSAUGA

- ASMENS DUOMENŲ APSAUGA

- DAŽNIAUSIAI UŽDUODAMI KLAUSIMAI

- NEĮGALIESIEMS

Nuotraukų galerija

Paieška

 Sena puslapio versija

4447590
+193

Biudžetinė įstaiga, Didžioji 17/1, LT-01128 Vilnius, jm. k. 191428780, tel. (0 5) 231 4139, +370 602 04547. El paštas centras@genocid.lt

Partizanai
  KGB veikla
  Lietuviai Sibire

Dėl informacijos pateikimo

Versija spausdinimui

Viešumoje prasidėjus [naujoms diskusijoms](#) dėl [Jono Noreikos – Generolo Vėtros](#) (1910-1947), skelbiame LGGRT centro atsakymus į Lietuvos piliečio G. A. Gochino „69 puslapių tyrimą“ apie J. Noreiką. Atkreipiame dėmesį, kad LGGRT centras jau kelinti metai atsakinėja į G.A. Gochino kaltinimus, kurie tik stiprėja ir plečiasi (žiūr. 1 atsakymą).

Paskutiniuose LGGRT centrui siųstuose savo raštuose dėl K. Škirpos ir J. Noreikos G.A.G. Gochinas atskleidžia savo „tyrimų“ esmę: bando įrodyti, kad Holokaustą pradėjo ne naciai, o lietuviai (4, 5, 25 ir kt. atsakymai).

G.A. G. Gochino „tyrime“ apie J. Noreiką, nepateikiant svarių įrodymų, galimai pažeidžiant LR Konstituciją ir LR Baudžiamąjį kodeksą, kaltinama daug asmenų: Laikinosios Vyriausybės ministras pirmininkas Juozas Brazaitis, kurio veikla 1975 m. JAV Kongreso prašymu buvo išsamiai tirta ir jis reabilituotas JAV Teisingumo ministerijos, politinis kalinis Viktoras Ašmenskas ir kt. (žiūr. 1 atsakymą).

Ypač pabrėžtini G.A. Gochino kaltinimai Holokausto vykdymu 1946 m. sovietų sušaudytam Telšių vyskupui Vincentui Borisevičiui ir kitiems Telšių vyskupijos kunigams, nes vyk. V. Borisevičius, Telšių vyskupijos kunigai Vladislavas Polonskis, Vladislavas Taškūnas Lietuvos Respublikos Prezidento apdovanoti už žydų gelbėjimą. (žiūr. 1 ir 10 atsakymus).

Bandydamas sumenkinti J. Noreiką ir kitus lietuvius, kalėjusius Štuthofio koncentracijos stovykloje, G. A. Gochinas savo „tyrime“ aiškina, neva jie ten nevargo, jų veikla nebuvo tirta, neva jie kalėjo tik „kaip lietuvių tautos įkaitai“ (ats. Nr. 11).

[LGGRTC atsakymai](#) (.pdf, 650KB)

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS TARNYBA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 60, 01110 Vilnius, tel. (8 5) 223 7310, faks. (8 5) 223 7311, el. p. zeit@zeit.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 288692340

Granto Arturo Gochino
Atstovui advokatui Rokui Rudzinskui
El. paštu: rokas@rlaw.lt

2019-01-21 Nr. (SK-30) S-75

DĖL GAUTO SKUNDO PATIKSLINIMO

2019 m. sausio 17 d. Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyboje gautas pareiškėjo Granto Arturo Gochino 2018 m. rugsėjo 26 d. skundas, persiųstas iš Seimo kontrolierių įstaigos. Pareiškėjas skunde nurodė, kad Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras savo internetinėje svetainėje – genocid.lt paviešino atsakymą į pareiškėjo paklausimą.

Informuojame, kad žurnalistų etikos inspektorius, prižiūrėdamas, kaip įgyvendinamos Visuomenės informavimo įstatymo nuostatos, nagrinėja suinteresuotų asmenų skundus (pareiškimus) dėl visuomenės informavimo priemonėse pažeistos jų garbės ir orumo, dėl jų teisės į privataus gyvenimo apsaugą bei asmens duomenų tvarkymo pažeidimo, taip pat atlieka kitas Visuomenės informavimo įstatyme numatytas funkcijas. Visuomenės informavimo įstatymo 50 straipsnio 4 dalyje yra nurodyti reikalavimai inspektoriui teikiamam skundui: turi būti nurodyta skundą pateikusio asmens vardas, pavardė, adresas, visuomenės informavimo priemonė, kurioje buvo paskleista to asmens teises pažeidžianti informacija, kokia informacija pažeidžia asmens teises, prašymo inspektoriui turinys, taip pat skundo surašymo data ir skundą pateikusio asmens parašas.

Jeigu pageidaujate, jog žurnalistų etikos inspektorius atliktų skunde Seimo kontrolierių įstaigai nurodytų aplinkybių tyrimą, prašome pateikti Visuomenės informavimo įstatymo nuostatas atitinkantį skundą. Jūsų patogumui pridėdame skundo pateikimo formą.

Esant aukščiau nurodytoms aplinkybėms, pageidaujant, jog žurnalistų etikos inspektorius atliktų Jūsų skundo tyrimą, prašome Jūsų iki **2019 m. vasario 19 d.** patikslinti skundą: nurodyti visuomenės informavimo priemonę (priemones), publikaciją (publikacijas), informaciją, kuri galimai pažeidžia Jūsų teises; pateikti konkretų prašymą (prašymus) žurnalistų etikos inspektoriui; teikiamą skundą pasirašyti. Informuojame, kad Jums nepatikslinus skundo nebus galima pradėti tyrimo dėl duomenų trūkumo.

PRIDEDAMA. Skundo pateikimo forma, 2 lapai.

Žurnalistų etikos inspektoriė

Gražina Ramanauskaitė

Journalist Ethics Inspector Service
Gedimino prospect no. 60, Vilnius

Plaintiff:

Grant Arthur Gochin

Date of birth: November 2, 1963

Address: 10900 Winnetka Ave., Chatsworth, CA 91311
USA

Representing the Plaintiff (address for correspondence):

Rokas Ruzinskas, attorney

A. Mickevičiaus street no. 14-2, LT-08119 Vilnius

telephone: 8 614 88303 email: rokas@rlaw.lt

Institution subject to complaint:

Public enterprise Center for the Study of the Genocide and Resistance of Residents of Lithuania

COMPLAINT

on false information

March 21, 2019, Vilnius

The plaintiff has filed a complaint with the inspector of the Journalist Ethics Service on actions by the Center for the Study of the Genocide and Resistance of Residents of Lithuania and publications of July, 2018, in which information both false and insulting to the plaintiff was presented. The publications were presented to the public on the Center's official webpage at the URLs http://genocid.lt/UserFiles/File/Titulinis/2018/20180719_noreika.pdf and <http://genocid.lt/centras/lt/2969/a/>.

Herewith we inform you that the Center, on the media website delfi.lt, in its own official name as a state institution, has on March 8, 2019, published a publication in which it again presents information which is false and demeaning to the plaintiff.

The publication with the title "Genicido tyrimo centras nepasiduos vulgariam spaudimui" [The Genocide Research Center Will Not Submit to Vulgar Pressure] was posted at the URL <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/lqgrtc-genocido-tyrimo-centras-nepasiduos-vulgariam-spaudimui.d?id=80566671>.

Based on the arguments outlined below, we ask the inspector to defend the public and private interest, to initiate a case and to make the right decision.

1. Statements Demeaning to the Plaintiff's Person

The Center's publications states:

"This pressure has come in the form of dozens of complaints to all sorts of government institutions and editorial offices, flooding the Center with questions, **in the public space, and also, internationally, spreading falsehoods regarding the Center, Lithuania and historical figures and libeling as well as openly threatening to destroy the Center** or to replace its leadership."

"The Center has **many times patiently** and exhaustively explained the results of its research, **trying to turn this attack into civilized dialogue**, the kind characteristic of the Western democracies, **but the movement created by US-resident Lithuanian citizen G. A. Gochin is based on the principle that a lie repeated many times finally will be accepted as the truth**, and that claims, in principle in opposition to the facts as recognized in international historiography (for example, that it wasn't the Germans but rather the Lithuanians who came up with and started the Holocaust), will become a basis for scholarship."

"But we must respond right away **to this other wrong accusation**, expressed in Arkadijus Vinokuras's article and **leveled many times by G. A. Gochin and his attorney in letters** to state institutions."

"This is the accusation that the Center allegedly is **falsifying history (the vocabulary of G. A. Gochin and A. Vinokuras) in order to serve its own purposes or for political purposes** in stating that Lithuanian Provisional Government prime minister Juozas Ambrazevičius-Brazaitis's activities were exhaustively investigated at the request of the US Congress and that **he was rehabilitated by the US Department of Justice.**"

"Without regard to historical documents and the arguments made many times by the **Center, the Center's enemies stubbornly repeat their own version of events**: that the investigation of Juozas Ambrazevičius-Brazaitis's activities was halted because of his death, and therefore he **supposedly wasn't rehabilitated and the Center is supposedly intentionally lying.**"

Part 11 of section 22 of the Lithuanian Law on the Provision of Information states that drafters and/or providers of public information:

1) in providing information to the public should not distort true and objective information and opinions and use it for their own purposes. Public information is irreconcilable with journalistic campaigns based on prejudices or intended to satisfy group or political interests;

2) must be objective and non-partisan;

Part 2 of article 19 of the Lithuanian Law on the Provision of Information says it is forbidden to distribute disinformation and information libeling or degrading a person, or insulting his honor and dignity.

It is the plaintiff's opinion that the above-quoted statements by the Center presented in the delfi.lt publication "Genicido tyrimo centras nepasiduos vulgariam spaudimui" [The Genocide Research Center Will Not Submit to Vulgar Pressure] violate points 1 and 2 of article 22 of the Law on the Provision of Information. In the statements quoted, the Center numerous times emphasizes that the plaintiff levels "unjust" accusations of "falsifying history" and "intentionally lying." By such statements the Center does not seek an objective dialogue, but instead belittles the plaintiff's person and the research work he has done. In this manner the plaintiff is called a Kremlin disinformation agent, and the impression is given to the public that the plaintiff is "pressuring" the Center without foundation, lacking any arguments of weight for doing so.

Since the Center has belittled the plaintiff numerous times over the last year, the public is discouraged from looking into the topic of the Holocaust. People with radical views who are supporting the Center's uncompromising position through their comments and public statements are agitating society against the plaintiff and his activities to change [the Center's] historical findings. But the plaintiff is not speaking the language of propaganda nor of chauvinism, the

plaintiff is not publishing sophistic speculations about how Lithuanians murdered Jews. The plaintiff is speaking the language of documents which show collaboration by specific people of that period with the Nazis, in 1941, and their contribution to the Holocaust. The Center has refused categorically to talk about these documents.

Assessing the language of the publications by the Center, the initial impression is one of cynicism and a condemning tone. The repeated use of the word "neva" ["allegedly"] strengthens the impression of derision. The repeated use of the phrase "many times" leaves the impression this disagreement has been under discussion for a long time, although in fact the dispute over Ambrazevičius arose only in September of 2018 when the Center presented false information to the Lithuanian parliamentary ombudsman on Ambrazevičius's supposed rehabilitation (the plaintiff's queries regarding this are appended).

It should be noted that the Center in the publication here under dispute repeatedly revealed the plaintiff's personal details. The plaintiff believes that by these actions the Center transgressed article 14 of the Law on the Provision of Information, because the publication of information and disinformation belittling the person of the plaintiff was done openly, without revealing any public interest in disclosing facts of the person's private life or his personal details.

It is extremely important to point out that the author of the publication is a state institution which alone forms the official position regarding the events of the Holocaust in Lithuania. This status and authority greatly increases the derisive impression of the publication, and thus in disinforming society causes greater damage.

The plaintiff believes a state institution should not promulgate unobjective information targeting the person and activities of the plaintiff, and that the promulgation of these kinds of calls to action are equivalent to the Center defending the anti-Semitic propaganda of the LAF in 1941 when calls to action were printed and distributed and articles appeared in the press. These kinds of actions not only violate the plaintiff's person but also incite people with radical views who go on to incite discord and disrupt the tranquility of society.

The plaintiff asks the inspector to assess the insulting statements above for their conformance to the requirements of the Law on the Provision of Information and the code of journalistic ethics. The plaintiff is not just asking for the publication of a retraction but is asking the inspector to make a just decision which would discourage the Center from continued public libels.

2. False Information on the Distortion of Research Facts

The Center in its publication states: **"the movement created by US-resident Lithuanian citizen G. A. Gochin is based on the principle that a lie repeated many times finally will be accepted as the truth, and that claims, in principle in opposition to the facts as recognized in international historiography (for example, that it wasn't the Germans but rather the Lithuanians who came up with and started the Holocaust), will become a basis for scholarship."**

We inform you that in our complaint of February 18, 2019, against the actions of the Center (regarding the publication of derisive responses to the plaintiff) we indicated that the Center in July of 2018 published a response to the plaintiff's query (without the text of the query and essential historical documents). In this public publication the Center called the research activities of the plaintiff's historians unacademic and in opposition to research methods accepted in historiography.

It should be noted that the plaintiff's historians were able to find more than 40 extremely important documents as well as press publications witnessing to collaboration by Lithuanian politicians with the Nazis. What couldn't be found was any explanation of the facts or of academic standards regulating historical documents.

The Center according to law forms research methodologies in the field of the genocide of residents of Lithuania. The international standards of historiography the Center cites are unknown to the plaintiff and possibly do not exist. Regarding the unscholarly nature of the plaintiff's research, it's important to point out the Center publishes categorical findings on collaboration by Lithuanians with the Nazis, but in 2017 the Center told the plaintiff the Center had not done research on the Lithuanian Nationalist Party and its criminal activities (letter [from the Center] appended).

For this reason, the Center's argument that the plaintiff and people of like mind are distorting the facts recognized in international historiography and are setting new foundations for scholarship is false information. The argument is totally baseless.

The plaintiff believes the Center in misinforming the public on a unified explanation of historiographical facts within the international community of historians is in violation of the requirements of point 1, part 11, article 22 of the Law on the Provision of Information not to distort true, objective information and opinions and not to use it to further one's own goals.

3. False Information on the Exoneration of Ambrazevičius

In the publication the Center states:

"The activities of Provisional Government prime minister Juozas Ambrazevičius-Brazaitis were investigated fully by request of the US Congress in 1974 and **he was rehabilitated by the US Department of Justice.**"

"Therefore the Center **again emphasizes publicly**: the activities of Lithuanian Provisional Government head Juozas Ambrazevičius-Brazaitis and this Government's interior minister Jonas Šlepetys regarding these accusations were investigated by request of the US Congress in 1974 and after exhaustive investigation **they were rehabilitated (removed from the list of suspects)**, because there was no evidence of a crime discovered in their activities."

"Disregarding historical documents and the repeated arguments of the Center, its [the Center's] enemies stubbornly claim their own version of events: allegedly that the investigation of the activities of Juozas Ambrazevičius-Brazaitis was stopped because of his death, and allegedly that therefore **he wasn't rehabilitated and that allegedly the Center is intentionally lying.**"

These statements by the Center are false, this is an erroneous explanation of legal terminology, the distortion of historical facts and public disinformation.

Please note that in the contemporary Lithuanian language the word "reabilitacija" ["rehabilitation"] means the restoration of the good name and rights of a person wrongly accused or convicted (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, Vilnius, 2000, p. 649).

Please note, in line with the Lithuanian legal doctrine "The aim of the process of rehabilitation is the restoration of the violated rights of a person unfairly brought to criminal account and the annulment of an unfounded conviction," that "during the rehabilitation process only issues of the legality and basis for earlier decisions are decided, leaving to the court the ability to annul such decisions." (Verdict by the Lithuanian Supreme Court of November 10, 2011, in criminal case 2K-P-444/2011 (by body of 15 judges)).

The plaintiff also appends the conclusions of four attorneys practicing in the USA regarding a 1975 letter by US congressman Joshua Eilberg to the US Lithuanian Community cited by the Center, which mentions the halting of the Ambrazevičius-Brazaitis investigation by the US Immigration Service. The conclusions by the attorneys provide detailed information about the institutional subordination of the Immigration Service and the doctrine and procedures involved in a person's legal rehabilitation. The attorneys say clearly the stopping of the investigation is in no way equivalent to a person's rehabilitation under US law, since the rehabilitation of a person requires a court decision which is then reviewed in applying the rehabilitation procedure.

Regarding the Center's historical documents testifying to Ambrazevičius-Brazaitis's rehabilitation or exoneration, there are none, because there wasn't a court verdict regarding the accused. In light of that, talk about his rehabilitation and documents testifying to that are nothing more than the Center's own inventions.

We would like to inform the inspector that the Lithuanian parliamentary ombudsman was informed of this issue earlier, on December 12, 2018, when the Center in objecting to the plaintiff's complaint and the decision by the ombudsman first made these false claims regarding the legal rehabilitation and total exoneration of Ambrazevičius-Brazaitis in the case of Nazi collaboration.

The plaintiff was able to obtain a letter signed by three US congresspeople dated September 25, 2012, sent to the then-prime minister of Lithuania. The letter strongly expresses the concern of the US Congress regarding the decision by the Lithuanian state for the reburial of the mortal remains of Ambrazevičius-Brazaitis and the desire of the congresspeople to share the anger and pain felt by relatives of Holocaust survivors regarding this (letter appended). The letter states that because of the anti-Semitic calls by the LAF and the rapid murder of Jews during the rule of the Lithuanian Provisional Government, the decision by Lithuania to repatriate and rebury Ambrazevičius-Brazaitis was "an absolute outrage" which undermined efforts to counter anti-Semitism and to recognize the crimes of the Nazis and their collaborators.

Examining the Center's arguments regarding "rehabilitation" in the light of this letter, it's clear **the Center is actively engaged in spreading a lie and thus is violating the requirement of point 1, part 11, article 22 of the Law on the Provision of Information** not to distort true and objective information and opinions and not to do so in furtherance of one's own aims.

Please note that in the publication which is the subject of this complaint, the Center references a publication by Arkadijus Vinokuras (appended, URL <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/arkadijus-vinokuras-genocido-centras-gina-netiesa-kodel.d?id=80543615>) in which he describes the plaintiff's court proceedings for revision of the historical finding [by the Center] regarding Jonas Noreika. The Center's publication makes no mention of this legal proceeding. It only discusses wholly other historical events, i.e., the investigation of Ambrazevičius-Brazaitis and his supposed exoneration in the USA. Note that Vinokuras in his publication does not talk about that. These are completely unrelated

circumstances, but unfounded accusations are being hurled at both the plaintiff and the aforementioned author, [including the accusation that] the plaintiff and people of like mind (who rely upon documents., legal doctrine and rationality) are in error and are falsifying history.

It is noteworthy as well that the Center is publishing false information during the course of a court proceeding, that a state institution is spreading disinformation with the aim of influencing the legal process and public opinion, and perhaps the opinion of the jury [body of judges] as well.

It was the Center which began to escalate claims of Ambrazevičius-Brazaitis's exoneration and rehabilitation in reply to the parliamentary ombudsman in September of 2018 regarding the plaintiff's complaint the Center had failed to respond to him. It is clear from the appended letters by the plaintiff that the plaintiff immediately demanded this information be retracted and even provided to the Center this same letter from the US congressmen in 1974. **That these sorts of announcements, unconnected with the legal case but during the case are being made to the public now increases the suspicion that disinformation is being used to further private aims, to wit, to influence the court.**

By spreading disinformation, the Center is misinforming the public and violating one of the central statutory tasks assigned to the Center, to restore historical truth [justice]. Such actions do harm to the state and its people, and this is being done by a state institution.

Based on these explanations and the documents provided, we request an investigation of the conformance of Center director Teresė Birute Burauskaitė's actions to the requirements of the Law on the Provision of Information, to adopt a just ruling and to instruct her to publicly retract the false information.

On the Retraction of False Information

In light of the fact the Vilnius District Administrative Court is currently considering a case in which the plaintiff asks for the defendant to be ordered to perform another investigation and to change its historical finding, and that the defendant is a state institution which forms public opinion and presents official conclusions on historical matters regarding the genocide of residents of Lithuania, we believe it is appropriate, based on article 44 of the Law on the Provision of Information, to order the Center to post the following text retracting this sort of false information on its webpage www.genocid.lt and on the website delfi.lt :

"Based on the decision by the inspector of the Journalism Ethics Service, we inform you that the Center for the Study of the Genocide and Resistance of Residents of Lithuania in a publication published on March 8, 2019, called "Genocido tyrimo centras nepasiduos vulgariam spaudimui" presented false information to the public regarding the **rehabilitation by a decision of the US Department of Justice** of Juozas Ambrazevičius-Brazaitis.

"We hereby report that the case of Juozas Ambrazevičius-Brazaitis was not tried in a US court, no court verdict regarding him was made, and therefore in line with the criminal law doctrine of Lithuania and the USA, the halting of the case within the US Immigration Service after Juozas Ambrazevičius-Brazaitis's death should not be considered a rehabilitation of this person."

We also ask the Center be ordered on its website www.genocid.lt and on the webpage delfi.lt to publish the following text retracting the false information:

"Based on the decision by the inspector of the Journalism Ethics Service, we inform you that the Center for the Study of the Genocide and Resistance of Residents of Lithuania in a publication published on March 8, 2019, called "Genocido tyrimo centras nepasiduos vulgariam spaudimui" presented false information to the public regarding the facts recognized in international historiography.

"We hereby announce that there is no academically confirmed fact in international historiography nor is there any consensus among historians that the Germans organized and began the Holocaust in Lithuania."

Based on the facts and circumstances elaborated above and based on parts 1 and 3, article 14, part 2 of article 19, part 11 of article 22 and articles 44 and 50 of the Law on the Provision of Information, we ask **the honorable journalistic ethics inspector**:

1. to investigate the Center's publication "Genocido tyrimo centras nepasiduos vulgariam spaudimui" which was posted at the URL <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/lggrtc-genocido-tyrimo-centras-nepasiduos-vulgariam-spaudimui.d?id=80566671> for its adherence to the requirements of the Law on the Provision of Information and to make a just decision.
2. to order the Center on its website www.genocid.lt and on the webpage www.feli.lt to post a retraction of the false information by posting the text contained above in this complaint.
3. in the event the inspector is not competent to decide concerning this complaint or part of it, we ask the complaint or part of the complaint be passed on to an institution competent to consider it.

Appendices:

1. Publication "Arkadijus Vinokuras. Genocido centras gina netiesą. Kodėl?";
2. Publication "Genocido tyrimo centras nepasiduos vulgariam spaudimui" (delfi.lt);
3. Publication "Arkadijus Vinokuras. Jonas Noreika? Pakalbėkime geriau apie agurkus" (delfi.lt);
4. Letter by US congressman Joshua Eilberg to US Lithuanian Community in 1975 on the halting of the case in the US Immigration Service;
5. Finding by attorney Mark Bledstein, December 6, 2018;
6. Finding by attorney Gary D. Labin, December 5, 2018;
7. Finding by attorney Bryan Miller, November 29, 2018;
8. Finding by attorney Stuart L. Letivon, esq., November 28, 2018;
9. Letter from US Congress to Lithuanian prime minister, September 25, 2012;
10. Query regarding documents on exoneration of Ambrazevičius-Brazaitis, September 19, 2018;
11. Plaintiff's letter regarding documents on the exoneration of Ambrazevičius-Brazaitis, December 12, 2018;
12. Genocide Center's reply on activities of Lithuanian Nationalist Party, October, 2017, 14R-94;
13. Copy of agreement on legal representation.

Sincerely,
Rokas Rudzinskas, attorney

Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba
Gedimino pr. 60, Vilnius

Pareiškėjas:

Grant Arthur Gochin
Gimimo data: 1963-11-02
Adresas: 10 900 Winnetka ave, Chatsworth, CA 91311
Jungtinės Amerikos Valstijos

Pareiškėjo atstovas (adresas korespondencijai):

Advokatas Rokas Rudzinskas
A. Mickevičiaus g. 14-2, LT-08119 Vilnius
tel.: 8 614 88303, el. Paštas: rokas@rlaw.lt

Institucija, kurios veiksmai skundžiami:

BĮ Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras
Juridinio asmens kodas : 191428780
Adresas: Didžioji g. 17/1, Vilnius

SKUNDAS

Dėl tikrovės neatitinkančios informacijos

2019 m. kovo 21 d., Vilnius

Pareiškėjas yra kreipęsis į Žurnalistų etikos tarnybos inspektorių su skundu dėl Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro veiksmų, 2018 m. liepos mėn publikacijų, kuriose yra pateikiama pareiškėją žeminanti ir tikrovės neatitinkanti informacija. Publikacijos buvo pavišintos oficialiame centro tinklapyje nuoroda: http://genocid.lt/UserFiles/File/Titulinis/2018/20180719_noreika.pdf ir <http://genocid.lt/centras/lt/2969/a/>.

Šiuo informuojame, kad centras, visuomenės informavimo portale Delfi.lt, savo kaip valstybinės įstaigos vardu 2019 m. kovo 8 d. paskelbė publikaciją, kurioje dar kartą pateikia pareiškėjo asmenį žeminančius teiginius bei tikrovės neatitinkančią informaciją.

Publikacija pavadinimu *“Genocido tyrimo centras nepasiduos vulgariam spaudimui”*, buvo patalpinta nuorodoje <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/lggrtc-genocido-tyrimo-centras-nepasiduos-vulgariam-spaudimui.d?id=80566671>.

Vadovaujantis žemiau išdėstytais argumentais Inspektoriaus prašome apginti viešą ir privatų interesą, pradėti bylą ir priimti teisingą sprendimą.

1. Pareiškėjo asmenį žeidžiantys teiginiai

Centras publikacijoje teigia, kad:

“Šis spaudimas pasireiškia dešimtimis skundų įvairioms valstybės institucijoms, redakcijoms, užverčiant centrą paklausimais, **viešoje erdvėje, taip pat ir tarptautinėje skleidžiant netiesą apie centrą, Lietuvą, istorinius veikėjus, šmeižiant bei atvirai grasinant sunaikinti centrą arba pakeisti jo vadovybę.”**

“Centras ne kartą kantriai ir išsamiai aiškino savo tyrimų rezultatus, bandydamas šį puolimą paversti civilizuotu istoriniu dialogu, būdingu Vakarų demokratijoms, tačiau JAV gyvenančio

Lietuvos piliečio G. A. Gochino sukurtas judėjimas remiasi principu, kad daug kartų pakartota netiesa galiausiai bus priimta už tiesą, o teiginiai, iš esmės prieštaraujantys tarptautinėje historiografijoje pripažintiems faktams (pvz., kad neva ne vokiečiai, o lietuviai sumastė ir pradėjo Holokaustą), taps moksliniu pagrindu.”

“Tačiau į kitą neteisingą kaltinimą, pareikštą A. Vinokuro straipsnyje ir ne kartą minėtą G. A. Gochino ir jo advokato raštuose valstybinėms institucijoms, būtina sureaguoti dabar.”

“Tai kaltinimas, neva centras savanaudiškais arba politiniais tikslais klastoja istoriją (G. A. Gochino ir A. Vinokuro leksika), teigdamas, jog Laikinosios Vyriausybės ministro pirmininko Juozo Ambrazevičiaus-Brazaičio veikla 1974 m. JAV Kongreso prašymu buvo išsamiai tirta ir jis reabilituotas JAV teisingumo ministerijos.”

“Nepaisydami istorinių dokumentų ir daugkartinių centro argumentų, jo priešininkai užsispyrusiai teigia savo: neva J. Ambrazevičiaus- Brazaičio veiklos tyrimas buvo nutrauktas dėl jo mirties, todėl neva jis nereabilituotas ir neva centras sąmoningai meluoja.”

Visuomenės informavimo įstatymo 22 str. 11 d. nustato, kad viešosios informacijos rengėjai ir (ar) skleidėjai:

1) skleiddami informaciją visuomenei, neturi iškraipyti teisingos, nešališkos informacijos bei nuomonių ir panaudoti tai savanaudiškiems tikslams. Viešojoji informacija yra nesuderinama su žurnalistinėmis kampanijomis, rengiamomis pagal išankstinius nusistatymus ar tenkinant grupinius, politinius interesus;

2) privalo būti objektyvūs ir nešališki;

Visuomenės informavimo įstatymo 19 str. 2 d. nustato, kad Draudžiama platinti dezinformaciją ir informaciją, šmeižiančią, įžeidžiančią žmogų, žeminančią jo garbę ir orumą.

Pareiškėjo nuomone, aukščiau išdėstyti centro teiginiai, pateikti Delfi.lt publikacijoje “*Genocido tyrimo centras nepasiduos vulgariam spaudimui*”, pažeidžia Visuomenės informavimo įstatymo 22 str. 11 d. 1 ir 2 punktus. Cituojamuose centro teiginiuose ne kartą pabrėžiama, kad pareiškėjas centrai meta “neteisingus” kaltinimus dėl “istorijos klastojimo”, “sąmoningo melavimo”. Tokiais teiginiais Centras nesiekia objektyvaus dialogo, o menkina pareiškėjo asmenį ir jo atliekamą tiriamąjį darbą. Tokiu būdu pareiškėjas yra prilyginamas vienam iš kremliaus dezinformatorių, o visuomenėje sukuriama įspūdis, kad pareiškėjas “spaudžia” centrą nepagrįstai, neturėdamas tam svarių argumentų.

Kadangi centras pareiškėją viešai menkina jau nebe pirmą kartą per pastaruosius metus, visuomenė yra atgrąsoma domėtis Holokausto tema. Radikalių pažiūrų asmenys palaikantys bekompromisinę centro poziciją, komentuodami ir viešai kalbėdami agituoja visuomenę nusiteikti prie pareiškėją ir jo veiklą dėl istorinių išvadų pakeitimo. Tačiau pareiškėjas kalba ne propagandistine, šovininine kalba, priešėkas nepublikuoja sofistinių išvedžiojimų apie tai kaip lietuviai žudė žydus. Pareiškėjas kalba dokumentais, kurie įrodo tam tikrų to laikotarpio asmenų kolaboravimą su naciais 1941 m. ir prisidėjimą prie Holokausto. Centras apie šiuos dokumentus kategoriškai atsisako kalbėti.

Vertinant centro publikacijos leksiką, pirmas įspūdis yra ciniškas ir smerkiant tonas. Daugybinis žodžio “neva” naudojimas sustiprina žeminantį įspūdį. Daugybinis žodžių “daug kartų” naudojimas sukuria įspūdį, kad ginčas būtų diskutuojamas jau ilgą laiką, tačiau ginčas dėl Ambrazevičiaus kilo tik 2018 m. rugsėjo mėnesį, kuomet Centras Seimo kontrolieriui pateikė tikrovės neatitinkančią informaciją dėl Ambrazevičiaus tariamo reabilitavimo (pareiškėjo užklausa pridedami).

Pažymėtina, kad centras skundžiamoje publikacijoje pakartotinai atskleidė pareiškėjo asmens duomenis. Pareiškėjo nuomone, tokiais veiksmai centras peržengia Visuomenės informavimo įstatymo 14 str. ribas, kadangi pareiškėjo asmenį menkinančios informacijos bei dezinformacijos

skelbimas viešai, neatskleidžia visuomeninę reikšmę turinčių privataus asmens gyvenimo aplinkybių ar asmeninių savybių.

Labai svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad publikacijos autorius yra valstybinė įstaiga, kuri vienintelė formuoja oficialią poziciją dėl Holokausto įvykių Lietuvoje. Būtent šis jos statusas ir autoritetas sustiprina menkinantį publikacijos išpūdį, o tuo pačiu dezinformuojant visuomenę daro didesnę žalą.

Pareiškėjo nuomone, valstybės įstaiga neturėtų skleisti neobjektyvios informacijos, nukreiptos prieš pareiškėjo asmenį ir jo veiklą, tokie atsišaukimų platinimai yra tolygus centro ginamų LAF partizanų antisemitinei propagandai 1941 m., kuomet buvo spausdinami ir platinami atsišaukimai, rašomi straipsniai spaudoje. Tokie veiksmai ne tik žeidžia pareiškėjo asmenį, bet ir kursto radikalių pažiūrų žmones, kurie vėliau kursto nesantaiką ir drumsčia socialinę rimtį.

Pareiškėjas Inspektorius prašo įvertinti aukščiau išdėstytų menkinančių pasisakymų atitiktį Viešojo įstatymo reikalavimams ir Žurnalistų etikos kodeksui. Pareiškėjas neprašo pavišinti paneigiančio teksto, tačiau prašo Inspektorius priimti teisingą sprendimą, kuris atgrasytų centrą nuo tęstinių viešų įžeidinėjimų.

2. Tikrovės neatitinkanti informacija dėl mokslinių faktų iškraipymo

Centras publikacijoje teigia, kad: **“JAV gyvenančio Lietuvos piliečio G. A. Gochino sukurtas judėjimas remiasi principu, kad daug kartų pakartota netiesa galiausiai bus priimta už tiesą, o teiginiai, iš esmės prieštaraujantys tarptautinėje istoriografijoje pripažintiems faktams (pvz., kad neva ne vokiečiai, o lietuviai sumastė ir pradėjo Holokaustą), taps moksliniu pagrindu.**

Informuojame, kad 2019-02-18 skunde dėl centro veiksmų (dėl menkinančių atsišaukimų apie pareiškėją pavišinio) esame nurodę, kad centras 2018 m. liepos mėn viešai publikavo atsakymą į pareiškėjo užklausą (be užklausos teksto ir be esminių istorinių dokumentų). Viešoje publikacijoje centras pareiškėjo istorikų atliktą tiriamąją veiklą pavadino nemoksliška ir prieštaraujančia istoriografijoje priimtam tyrimo metodui.

Pažymėtina, kad pareiškėjo istorikams pavyko atrasta virš 40 itin svarbių dokumentų o taip pat spaudos leidinių liudijančių lietuvių politikų kolaboravimąsi su naciais. Tačiau nepavyko atrasti jokių akademinų standartų reglamentuojančių istorinių dokumentų ir faktų aiškinimą.

Centras pagal įstatymą formuoja tyrimo metodologijas Lietuvos gyventojų genocido srityje, Centro minimi tarptautiniai istoriografijos standartai pareiškėjui nėra žinomi, galimai tokių net nėra. Kas liečia pareiškėjo tyrimų nemoksliškumą, svarbu atkreipti dėmesį, kad centras viešai skelbia kategoriškas išvadas dėl lietuvių kolaboravimosi su naciais, tačiau dar 2017 m. centras pareiškėjui nurodė, kad nacių okupacijos metu veikusios Lietuvių nacionalistų partijos ir jos nusikalstamos veikos centras netyrė (atsakymas pridedamas).

Dėl šiuos priežasties centro argumentas, kad pareiškėjas ir bendraminčiai iškraipo tarptautinėje istoriografijoje pripažintus faktus ir nustatinėja naujus mokslinius pagrindus yra tikrovės neatitinkanti informacija. Argumentas yra niekuo nepagrįstas.

Pareiškėjo nuomone, centras, klaidindamas visuomenę dėl tarptautinėje istorikų bendruomenėje pripažįstamo vieningo istoriografijos faktų aiškinimo, pažeidžia Visuomenės informavimo įstatymo 22 str. 11 d. 1 p. reikalavimą neiškraipyti teisingos, nešališkos informacijos bei nuomonių ir nenaudoti to savanaudiškiems tikslams.

3. Tikrovės neatitinkanti informacija dėl Ambrazevičiaus išteisinimo

Centras publikacijoje teigia, kad:

“Laikinosios Vyriausybės ministro pirmininko Juozo Ambrazevičiaus-Brazaičio veikla 1974 m. JAV Kongreso prašymu buvo išsamiai tirta ir **jis reabilituotas JAV teisingumo ministerijos.**”

“Todėl Centras **dar kartą viešai akcentuoja:** dėl šių kaltinimų 1974 m. JAV Kongreso prašymu buvo tirta Lietuvos laikinosios vyriausybės vadovo Juozo Brazaičio-Ambrazevičiaus ir šios vyriausybės vidaus reikalų ministro Jono Šlepečio veikla ir po išsamaus tyrimo **jie buvo reabilituoti (išbraukti iš įtariamųjų sąrašo),** nes jų veikloje nebuvo rasta nusikaltimo įrodymų.”

“**Nepaisydami istorinių dokumentų ir daugkartinių centro argumentų, jo priešininkai užsispyrusiai teigia savo:** neva J. Ambrazevičiaus- Brazaičio veiklos tyrimas buvo nutrauktas dėl jo mirties, todėl neva **jis nereabilituotas ir neva centras sąmoningai meluoja**”.

Šie centro teiginiai neatitinka tikrovės, tai ydingas teisinės terminologijos aiškinimas, istorinių faktų iškreipimas ir visuomenės dezinformavimas.

Pažymėtina, kad dabartinėje lietuvių kalboje žodis „reabilitacija“ reiškia neteisingai apkaltinto ar nuteisto asmens gero vardo, teisių grąžinimą (*Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, Vilnius, 2000, p. 649*).

Pažymėtina, kad sutinkamai su Lietuvos teisės doktrina “Reabilitavimo proceso tikslas yra nepelnytai patraukto baudžiamojo atsakomybės asmens pažeistų teisių atkūrimas bei nepagrįsto teistumo panaikinimas” <...> “reabilitavimo procese sprendžiami tik jau anksčiau priimtų sprendimų teisėtumo bei pagrįstumo klausimai, numatant teismui galimybę tokius sprendimus panaikinti.” (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2K-P-444/2011 (15 teisėjų kolegija)*)

Pareiškėjas taip pat prideda keturių JAV praktikuojančių advokatų išvadas dėl centro cituojamo 1975 m. JAV Kongreso nario Joshua Eilbergo rašto JAV Lietuvių bendruomenei, kuriame minimas Brazaičio tyrimo nutraukimas JAV Migracijos tarnyboje. Teisininkų išvadose yra pateikiama detali informacija apie institucinę migracijos tarnybos pavaldumą, teisinio asmens reabilitavimo doktriną ir procedūrą. Teisininkai nedviprasmiškai pasisako, kad tyrimo sustabdymas jokiū būdu nėra prilyginamas asmens reabilitacijai pagal JAV teisę, kadangi asmens reabilitavimui reikalingas teismo sprendimas, kuris peržiūrimas taikant reabilitavimo procedūrą.

Dėl centro nurodomų istorinių dokumentų liudijančių Ambrazevičiaus reabilitavimą ar išteisinimą - tokių nėra, kadangi nebuvo apkaltinamojo teismo nuosprendžio. Atsižvelgiant į tai kalbos apie asmens reabilitavimą ir tai liudijančius dokumentus tėra centro išvedžiojimai.

Informuojame inspektorių, kad Seimo kontrolierius buvo informuotas šiuo klausimu jau anksčiau 2018-12-12, kai Centras atsikirsdamas į pareiškėjo skundą ir Seimo kontrolieriaus sprendimą, pirmą kartą panaudojo tuos pačius tikrovės neatitinkančius teiginius dėl Ambrazevičiaus teisinės reabilitacijos ir galutinio išteisinimo nacių kolaboravimo byloje.

Pareiškėjui pavyko gauti trijų JAV kongreso narių 2012-09-25 pasirašytą raštą tuomečiam Lietuvos ministrui pirmininkui. Rašte yra pabrėžiama, kad JAV Kongresas reiškia susirūpinimą dėl Lietuvos valstybės sprendimo perlaidoti Ambrazevičiaus palaikus ir nori pasidalyti pykčiu ir skausmu, kurį išgyvena Holokausto aukų artimieji (pridedama). Nurodo, kad dėl LAF antisemitinių atsišaukimų ir sparčių žydų mirčių Laikinosios vyriausybės vadovavimo metu, Lietuvos sprendimas perlaidoti Ambrazevičių yra “visiška beprotybė”, kuria yra paminamos pastangos sumažinti antisemitizmą ir įvardinti Holokausto dalyvius.

Šio laiško šviesoje vertinant centro argumentus dėl “reabilitacijos”, matyti, kad **centras aktyviais veiksmais skleidžia netiesą ir tuo pažeidžia Visuomenės informavimo įstatymo 22 str. 11 d. 1 p. reikalavimą** neiškraipyti teisingos, nešališkos informacijos bei nuomonių ir nepanaudoti tai savanaudiškiems tikslams.

Atkreiptinas dėmesys, kad skundžiamoje publikacijoje centras atsikerta į A.Vinokuro publikaciją¹ (pridedama), kurioje jis aprašo pareiškėjo teismo procesą susijusį su Jono Noreikos istorinės išvados pakeitimu. Centro publikacijoje apie šį teismo procesą joje nėra kalbama. Čia yra kalbama apie visai kitus istorinių įvykius, t.y. A.Ambrazevičiaus tyrimą ir tariamą išteisinimą JAV. Pažymėtina, kad ir Arkadijus Vinokuras savo publikacijoje apie tai nekalba. Tai visai nesusijusios aplinkybės, tačiau Pareiškėjui ir minėtam publicistui yra metami nepagrįsti kaltinimai, kad pareiškėjas ir jo bendraminčiai (kurie remiasi dokumentais, teisine doktrina ir sveika nuovoka,) klysta ir klastoja istoriją.

Pažymėtina, kad centras **tikrovės neatitinkančią informaciją publikuoja teismo proceso metu** kas suponuoja, kad valstybinė institucija dezinformaciją naudoja siekiant įtakoti teismo procesą ir viešąją nuomonę, o galimai ir teisėjų kolegijos nuomonę.

Teiginius dėl J.Ambrazevičiaus išteisinimo ir rehabilitacijos eskaluoti pradėjo pats centras, 2018 m. rugsėjo mėn. atsakydamas Seimo kontrolieriui į skundą dėl atsakymo pareiškėjui nepateikimo. Iš pridedamų pareiškėjo raštų matyti, kad pareiškėjas iš karto pareikalavo paneigti šią informaciją, net tą patį centro cituojamą 1974 m. JAV Kongresmeno laišką centrui pateikė. **Tai, kad šie, nesusiję su teismo byla argumentai yra paskelbiami visuomenei tik dabar, tačiau teismo proceso metu, sustiprina prezumpciją dėl dezinformacijos panaudojimo siekiant savanaudiškų tikslų - įtakoti teismo procesą.**

Skleisdamas dezinformaciją centras klaidina visuomenę ir pažeidžia vieną svarbiausių centro įstatų uždavinių - atkurti istorinį teisingumą. Tokie veiksmai daro žalą valstybei, jos žmonėms ir tai daro valstybės institucija.

Vadovaujantis išdėstytais ir pateikiamais dokumentais, prašau ištirti BĮ Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinės direktorės Teresės Birutės Burauskaitės veiksmų atitikimą Visuomenės informavimo įstatymo reikalavimams, priimti teisingą sprendimą ir įpareigoti viešai paneigti tikrovės neatitinkančią informaciją.

4. Dėl tikrovės neatitinkančios informacijos paneigimo

Atsižvelgiant į tai, kad Vilniaus apygardos administraciniame teisme yra nagrinėjama byla, kurioje pareiškėjas prašo įpareigoti atsakovą atlikti pakartotinį tyrimą ir pakeisti istorinę išvadą ir tai, kad atsakovas yra valstybinė institucija, formuojanti visuomenės požiūrį ir teikianti oficialias išvadas apie istorinius dalykus susijusius su Lietuvos gyventojų genocidu, manome yra tikslinga ir vadovaujantis Visuomenės informavimo įstatymo 44 str. prašome įpareigoti centrą savo tinklapyje www.genocid.lt ir portale [Delfi.lt](http://delfi.lt) paskelbti tokio pobūdžio tikrovės neatitinkančios informacijos paneigimo tekstą:

“Vadovaujantis Žurnalistų etikos tarnybos Inspektorius sprendimu, informuojame, kad Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centras 2019-03-08 paskelbtoje publikacijoje pavadinimu *“Genocido tyrimo centras nepasiduos vulgariam spaudimui”* pateikė visuomenei tikrovės neatitinkančią informaciją dėl Lietuvos laikinosios vyriausybės laikinojo ministro pirmininko Juozo Ambrazevičiaus-Brazaičio **reabilitavimo JAV teisingumo ministerijos sprendimu.**

Šiuo pranešame, kad Juozo Ambrazevičiaus-Brazaičio byla nebuvo nagrinėta JAV teisme, jo atžvilgiu nebuvo priimtas joks teismo nuosprendis, todėl sutinkamai su Lietuvos ir JAV baudžiamosios teisės doktrina, bylos nutraukimas JAV Imigracijos tarnyboje po Juozo Ambrazevičiaus-Brazaičio nėra laikytina šio asmens reabilitacija. “

¹ <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/arkadijus-vinokuras-genocido-centras-gina-netiesa-kodel.d?id=80543615>

Taip pat prašome įpareigoti centrą savo tinklapyje www.genocid.lt ir portale Delfi.lt paskelbti tokio pobūdžio tikrovės neatitinkančios informacijos paneigimo tekstą:

“Vadovaujantis Žurnalistų etikos tarnybos Inspektorius sprendimu, informuojame, kad Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centras 2019-03-08 paskelbtoje publikacijoje pavadinimu “*Genocido tyrimo centras nepasiduos vulgariam spaudimui*” pateikė visuomenei tikrovės neatitinkančią informaciją dėl tarptautinėje istoriografijoje pripažįstamų faktų.

Šiuo pranešame, kad tarptautinėje istoriografijoje nėra moksliskai patvirtinto fakto, bei vieningo istorikų sutarimo, kad Holokaustą Lietuvoje sumąstė ir pradėjo vokiečiai.”

Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes ir vadovaujantis Visuomenės informavimo įstatymo 14 str. 1 d ir 3 d., 19 str. 2 d., 22 str. 11 d., 44 str, 50 str., **gerb. Žurnalistų etikos inspektorius prašau:**

1. Iširti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro publikacijos pavadinimu “*Genocido tyrimo centras nepasiduos vulgariam spaudimui*”, kuri buvo patalpinta nuorodoje <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/lggrtc-genocido-tyrimo-centras-nepasiduos-vulgariam-spaudimui.d?id=80566671> atitiktį Visuomenės informavimo įstatymo reikalavimams ir priimti teisingą sprendimą.
2. Įpareigoti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrą savo tinklalapyje www.genocid.lt ir tinklalapyje www.delfi.lt paskelbti tikrovės neatitinkančios informacijos paneigimą, paskelbiant šiame skunde pateiktą tekstą.
3. Tuo atveju jei Inspektorius nėra kompetetingas spręsti šio skundo ar jo dalies, prašome perduoti skundą ar jo dalį nagrinėti kompetetingai institucijai.

PRIDEDAMA:

1. Publikacija pavadinimu “*Arkadijus Vinokuras. Genocido centras gina netiesą.Kodėl?*”;
2. Publikacija pavadinimu “*Genocido tyrimo centras nepasiduos vulgariam spaudimui*”(Delfi.lt);
3. Publikacija pavadinimu “*Arkadijus Vinokuras. Jonas Noreika? Pakalbėkime geriau apie agurkus*” (Delfi.lt);
4. 1975 m. JAV Kongreso nario Joshua Eilbergo rašto JAV Lietuvių bendruomenei dėl tyrimo nutraukimo JAV Migracijos tarnyboje;
5. 2018-12-06 advokato Mark Bledstein išvada;
6. 2018-12-05 advokato Gary D.Labin išvada;
7. 2018-11-29 advokato Bryan Miller išvada;
8. 2018-11-27 advokato Stuart L.Leviton Esq. išvada;
9. 2012-09-25 JAV Kongreso raštas LR Ministrui pirmininkui;
10. Užklašimas dėl J.Brazaicio išteisinimo dokumentu - 2018 09 19;
11. Pareiškėjo raštas dėl J.Brazaicio išteisinimo dokumentu - 2018 12 12;
12. Genocido centro atsakymas dėl Lietuvos nacionalistų partijos veiklos - 2017 spalio - 14R-94;
13. Atstovavimo sutarties nuorašas.

Pagarbiai
Advokatas Rokas Rudzinskas

Document signed by electronic signature by ROKAS, RUDZINSKAS
Date: 12:25:57 November 27, 2020

Journalistic Ethics Inspector Service
Gedimino prospect no. 60, Vilnius

Plaintiff:

Grant Arthur Gochin
Date of birth: 11/02/1963
Address: 10900 Winnetka Ave., Chatsworth, CA 91311
USA

Plaintiff's representative (address for correspondence):

Rokas Rudzinskas, attorney
Address: A. Mickevičiaus street no. 14-2, LT-08119 Vilnius
telephone: 8 614 88303, email: rokas@rlaw.lt

Media outlet:

Bernardinai.lt
Corporate code: 300671187
Address: Maironio street no. 10, LT-01124 Vilnius
email: redakcija@bernardinai.lt
administracija@bernardinai.lt

COMPLAINT
Regarding false information
November 26, 2020
Vilnius

Valdas Rakutis's interview was published on the www.bernardinai.lt website on November 12, 2020, with the title "Karo istorikas V. Rakutis: Istorijai tapus kovos lauku pasirinkimas nekariauti tampa pralaimėjimu" [Military Historian V. Rakutis: When History Has Become a Military Arena, Not Fighting Becomes Defeat] at the URL <https://www.bernardinai.lt/karo-istorikas-v-rakutis-istorijai-tapus-kovos-lauku-pasirinkimas-nekariauti-tampa-pralaimėjimu/> .

This publication talks about the occupation of Lithuania, Lithuanian participation in the Holocaust and information warfare. Among other things, it advertises Dalius Stančikas's book "Kūju per Lietuvos istoriją" [With a Hammer through the History of Lithuania]. Valdas Rakutis presents himself as a military historian and answers questions from reporter Rasa Baškienė.

In reply to the reporter's question "How do you assess the actions by Vilnius politicians in changing the name of Kazys Škirpa Alley or the removal of the plaque commemorating Jonas Noreika, aka General Storm? These people were accused of collaborating with the Nazis, whereas the monument to collaborator Petras Cvirka who helped those carrying Stalin's sun still stands in central Vilnius, and Vilnius residents pay with their taxes for maintaining the Venclovai house and museum with an exhibit dedicated to education commissar Antanas Venclova," Valdas Rakutis replied:

"I'm surprised that the actions of the Vilnius city government didn't elicit a reaction from the Lithuanian Government. These are issues of national importance. ... **Because there is a decision from the Supreme Court of the Republic of Lithuania exonerating Jonas**

Noreika, the Vilnius city municipality is not allowed to assume to itself the role of court and one-sidedly organize campaigns of violence. That this activity elicited symbolic condemnation just shows our state's inability to put the activities of certain municipal bodies and separate individuals into order. The state must defend the people who have done so much for it, if they haven't become intentional criminals."

Valdas Rakutis further states: "Speaking of collaboration, I could use the following question: is a woman who washed SS shirts a Holocaust participant? She seems to have participated, but can we blame her for that?"

Examining the published text systematically, linguistically and logically, the conclusion is unavoidable that in reply to the reporter's question "How do you assess the removal of a plaque commemorating a man who was accused of collaborating with the Nazis," Valdas Rakutis said this person, Jonas Noreika, had been exonerated by a finding of the Supreme Court of Lithuania, and condemned the Vilnius municipality as if this body had reconsidered the decision at which the Supreme Court had arrived. Thus Valdas Rakutis states the Supreme Court of the Republic of Lithuania exonerated Jonas Noreika regarding the Nazi collaboration indicated by the reporter. This information is false.

According to a finding of history issued by the Center for the Study of the Genocide and Resistance of Residents of Lithuania, ¹ "According to information from the criminal case, in January of 1946 Jonas Noreika along with others established the Lithuanian National Council (hereinafter LNC) as the organizational center which was supposed to unite all operating underground organizations. The LNC included under its jurisdiction the Supreme Leadership of Lithuanian Armed Forces (hereinafter SLLAF). Noreika (codenamed General Storm) was appointed head of the SLLAF in March of 1946 (Lithuanian Special Archive f. K-1, ap. 58, b. 9792/3, t. 1, l. 149-150). The LNC was preparing in the event of war to stage an uprising and published more than a dozen directives and orders concerning the structure of the organization. **The main goal of the LNC was to restore an independent, sovereign Lithuanian state based on principles of democracy.** The conclusion to accuse in the Noreika criminal case (Lithuanian Special Archive f. K-1, ap. 58, b. 9792/3, t. 4, l. 200-222) and the verdict (Lithuanian Special Archive f. K-1, ap. 58, b. 9792/3, t. 4, l. 148-153) did not accuse him of murdering people (Lithuanian Special Archive f. K-1, ap. 58, b. 9792/3, t. 4, l. 200-222). The Vilnius Garrison Military Tribunal in Vilnius found Noreika guilty on November 20 to 22, 1946, under article 58-1 "A" of the criminal code of the Russian Soviet Federative Socialist Republic and sentenced him to death by firing squad, and confiscating all property belonging to him."

Judging from the historical finding, Jonas Noreika was sentenced to death under article 58, section 1 of the criminal code of the Russian Soviet Federative Socialist Republic for treason against the motherland, i.e., organizing a resistance movement against the Soviet government. ² The military court did not consider Jonas Noreika's collaboration with the Nazis, did not express charges and did not issue a verdict concerning Nazi collaboration.

On July 28, 1989, the Presidium of the Supreme Soviet of the Lithuanian Soviet Socialist Republic issued order no. XI-3123 entitled "Concerning the Rehabilitation of People Convicted of Certain Actions." This directive was reaffirmed as law no. XI-3243 of September 29, 1989. The first point of the law proclaims: "To rehabilitate people convicted or imprisoned without due process by courts:

---

¹ http://genocid.lt/UserFiles/File/Pazymos/201510_noreika_pazyma01.pdf

² http://lt.wikipedia.org/wiki/Rusijos_TFSR_baud%C5%BEiamojo_kodekso_58_straipnis

"a) for acts defined in article 58 of the criminal code of the Russian Soviet Federative Socialist Republic in force in the territory of the Lithuanian Soviet Socialist Republic, provided these acts are not connect with mass murder, terrorist acts, looting and collaboration with the Nazis in mass murders of civilians carried out."

On May 27, 1991, the Supreme Court of Lithuania adopted finding no. 8-17228 which, based on the law indicated above, rehabilitated Jonas Noreika. Because Jonas Noreika had been sentenced to death in 1946 based on an act defined in article 58 of the criminal code of the RSFSR (treason against the motherland), and not for collaborating with the Nazis, and furthermore because law no. XI-3243 of September 29, 1989, did not offer the possibility of rehabilitation to people recognized by the Soviets to have collaborated with the Nazis, legally Jonas Noreika was rehabilitated by the Supreme Court of Lithuania in 1991 for treason against the Soviet motherland, not for Nazi collaboration, i.e., he was recognized as innocent only of treason against the Soviet motherland, of having committed the act in article 58 of the criminal code of the RSFSR.

Valdas Rakutis's reply that "there is a decision from the Supreme Court of the Republic of Lithuania exonerating Jonas Noreika" in reply to the reporter's statement that "these people were accused of collaborating with the Nazis" is false information. A specific statement is not an opinion. It is a distorted and mendacious interpretation of facts misleading the public in media presenting information to the public. This statement by Valdas Rakutis is disinformation forbidden by law and violates article 19, section 2 of the Lithuanian Law on the Provision of Information to the Public.

Based on the above explained circumstances and based on article 14, parts 1 and 3, article 19, part 2, article 44 and article 50 of the Lithuanian Law on the Provision of Information to the Public, I request the honorable inspector of journalistic ethics:

Order the administration of www.bernardinai.lt publish a retraction of the false information in the article "Karo istorikas V. Rakutis: Istorijai tapus kovos lauku pasirinkimas nekariauti tanpa pralaimėjimu" at the URL <https://www.bernardinai.lt/karo-istorikas-v-rakutis-istorijai-tapus-kovos-lauku-pasirinkimas-nekariauti-tampa-pralaimėjimu> , or order them to include an editorial note in the text after the line "there is a decision from the Supreme Court of the Republic of Lithuania exonerating Jonas Noreika" stating that (Finding No. 8-17228 of the Supreme Court of Lithuania on May 27, 1991, rehabilitated Jonas Noreika only for the criminal act defined in article 58 (treason against the motherland) of the criminal code of the RSFSR).

Appended:

1. Publication from bernardinai.lt "Karo istorikas V. Rakutis: Istorijai tapus kovos lauku pasirinkimas nekariauti tanpa pralaimėjimu";
2. Law on the Rehabilitation of People Convicted of Certain Acts, Lithuanian Soviet Socialist Republic, 1989;
3. Finding no. 8-17228 of the Supreme Court of Lithuania on May 27, 1991;
4. Copy of contract for legal representation.

Respectfully,

Rokas Rudzinskas, attorney